

NORMATİF DÜZENLEME AÇISINDAN ISRARLI TAKİP SUÇU (TCK m. 123/A)*

Prof. Dr. Murat Volkan DÜLGER**

Öz

Kadına karşı şiddetin önceki adımı olarak kabul edilen ısrarlı takip eylemleri özellikle sosyal medya mecralarının ve bilişim sistemlerinin kullanılmanın yaygınlaşması nedeniyle artmıştır. Kamuoyuna yansıyan birçok kadına yönelik şiddet olayının öncesinde ya bilişim sistemleriyle ya da fiziksel olarak ısrarlı takip eylemlerinin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu tür eylemlerin cezalandırılması günümüz toplumunda bir ihtiyaç haline gelmiştir. İşte bu tür eylemlerin cezasız kalmaması ve toplumsal bir ihtiyacın karşılanması adına 12.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na ("TCK") "İsrarlı takip" başlıklı 123/A maddesi eklenmiştir.

Bu makalenin konusunu ısrarlı takip suçu oluşturmaktadır. Bu düzenlemeye duyulan ihtiyaç, uluslararası alandaki benzer düzenlemeler, suçun unsurları ile normatif bakımından incelemesi ve nihayetinde özellikle toplumsal ihtiyaca ne oranda cevap vereceği bakımından olumlu ve olumsuz yönleri bu makale ile detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Ancak kadına karşı şiddet başlı başına multidisipliner çalışmaların konusu oluşturacak kapsam ve derinlikte olduğu için bu makalede yalnızca TCK'nin 123/A maddesindeki normatif düzenleme suçun unsurlarına ayrılarak incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *İsrarlı takip, siber ısrarlı takip, siber zorbalık, kadına yönelik şiddet, cinsel taciz, İstanbul Sözleşmesi, cinsiyet temelli ayrımcılık, sosyal medya.*

Crime of Stalking In The View of Normative Regulation (TPC 123/A)

Abstract

Persistent stalking actions, which are accepted as the previous step of violence against women, have increased especially due to the widespread use of social media and information systems. It is seen that before many incidents of violence against women reflected to the public, persistent

*Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 15.04.2023 - Kabul Edildiği Tarih: 11.05.2023

**İstanbul Aydın Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı,, muratdulger@aydin.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1574-1755.

stalkin actions were carried out either through information systems or physically. Punishment of such acts has become a necessity in today's society. In order to prevent such acts from going unpunished and to meet a social need, Article 123/A, titled "Persistent pursuit", was added to the Turkish Penal Code no. 5237 ("TPC") with Article 8 of the Law No. 7406 dated 12.05.2022.

The subject of this article is the crime of persistent stalking. The need for this regulation, similar regulations in the international arena, the elements of the crime and its normative examination, and finally, the positive and negative aspects of it will be discussed in detail, especially in terms of how much it will respond to the social need. However, since violence against women has a scope and depth to be the subject of multidisciplinary studies on its own, in this article, the normative regulation in Article 123/A of the TPC will be examined by separating it into the elements of the crime.

Keywords: *Stalking, cyberstalking, cyberbullying, violation of women, sexual harassment, Istanbul Convention, gender-based discrimination, social media.*

GİRİŞ

İnsan ilişkilerinde ağırlıklı olarak duyguların ön planda olması beraberinde birtakım olumsuz sonuçları da getirmektedir. Zira duyguların varlığı objektif bir ortamdan uzaklaşılmasına neden olur ve duygularla hareket edilmesi bazı tehlikeleri doğurur. Esasında her insanın ve her insan tarafından kasıtlı olarak işlenen her suçun temelinde suçun gerçekleşmesine neden olacak hareketi "isteme" suretiyle duygular bulunur ancak bazı suç tipleri vardır ki, burada insan ilişkilerindeki duygu durumu daha belirleyici rol oynar. Bir kişinin, diğer bir kişiyi rahatsız etmesi, onu takip etmesi, o kişiye olağan durumun ötesinde ısrarcı olması bu duruma en temel ve en yaygın örnektir. Gündelik yaşamda özellikle teknoloji, nüfus, sosyal hayat gibi nedenlerle insanlar arasındaki etkileşimin artması doğrultusunda bir kişinin, diğer bir kişiyi takip etmesi ve rahatsız etmesi durumlarıyla sıklıkla karşılaşılır. Bu rahatsızlık verme durumu genellikle sosyal medya üzerinden yapılır. Zira sosyal medyanın hayatımızı her yönüyle dönüştürmesinin bir görünümü de insanların bu araçları kullanarak rızası olmayan kişilere attıkları yazılı, sözlü ya da görüntülü mesaj, emoji, beğenme vs. ile sürekli olarak takip etmeleri ve rahatsız etmeleridir. Ancak bu örneklerin sosyal medya ile sınırlı olmadığına da altını çizmek gerekir. Bu ve benzeri eylemler fiziksel olarak ya da üçüncü kişiler aracı kılınarak da yapılabilmektedir.

Bu tür eylemlerin gerçekleştirilmesi için fiziksel saldırının olması şart olmadığından çoğunlukla yaralama ve cinsel taciz suçları bakımından tipiklik oluşmaz. Bununla birlikte eylemlerin haksızlık içerdiği ve gerçekleştirilen kişi bakımından bir mağduriyet yarattığı da açıktır. Dolayısıyla mağduriyet

oluşmasına rağmen bu mağduriyete neden olan kişinin cezalandırılmaması, böylece ıslah olmaması, bu nedenle ileride haksızlık içeriği daha yüksek suçlar işleyebilecek olması ayrıca mağdurun adalet duygusunun tatmin olmaması gibi tehlikeler söz konusu olmaktadır. İşte bu tür eylemlerin cezasız kalmaması ve toplumsal bir ihtiyacın da karşılanması adına 12.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun'un 8. maddesiyle 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'na ("TCK") "İsrarlı takip" başlıklı 123/A maddesi eklenmiştir. Bu makalenin konusunu ısrarlı takip suçu oluşturmaktadır. Bu düzenlemeye duyulan ihtiyaç, uluslararası alandaki benzer düzenlemeler, suçun unsurları ile normatif bakımından incelemesi ve nihayetinde özellikle toplumsal ihtiyaca ne oranda cevap vereceği bakımından olumlu ve olumsuz yönleri bu makale ile detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

I. İsrarlı Takip Düzenlemesine Duyulan İhtiyaç

A. Genel Olarak

Bazı eylemler vardır ki, fail, burada mağdura hakaret etmemekte, tehditte bulunmamakta, fiziksel ya da görsel herhangi bir temas ya da saldırıda bulunmamaktadır. Ancak varlığını bir şekilde mağdura göstermek ya da belli etmek suretiyle mağdurun rahatsız olmasına ve kendisini güvende hissetmemesine neden olur. Bu eylemlere maruz kalan mağdur, suç duyurusunda bulunduğu anda ise adli makamlar suçta ve cezada kanunilik ilkesi gereğince fail hakkında herhangi bir işlem yapamayacaklarını zira bu eylemlerin kanunlarda tanımlı herhangi bir suçu oluşturmadığını ifade etmekteydiler.¹

Bu durum, diğer bir deyişle "mağduriyete ilişkin kayıtsızlık ve cezasızlık olgusu" AB üyesi 28 ülkede yaşayan kadınlar arasında yapılan bir anket çalışması ve buna dayanarak hazırlanan raporda, bizzat bu suçun mağduru kadınlar tarafından dile getirilmiştir. Sosyoloji ve viktimoloji alanlarında yapılan saha çalışmasıyla özellikle kadına karşı ısrarlı takip eylemlerine ilişkin kayıtsızlık ve cezasızlık olgusunun ortaya konulması, bu eylemlerin suç haline getirilmesi ve cezalandırılması gerekliliğini ortaya koyması bakımından son derece anlamlıdır.²

Ülkemizde bildiğimiz kadarıyla bu konuda bir anket çalışması olmadığı için bu tür eylemlerin vahametini ortaya koyabilmek adına örnek olması için söz konusu raporun ana çıktılarına burada yer vermek istiyoruz:

- AB üyesi 28 ülkede (AB-28) yaşayan kadınların %18'i 15 yaşından beri

¹ Aynı görüş için bkz: Şaban Cankat Taşkın, "Stalking (Siber Gözetleme) Eyleminin Ceza Hukukundaki Yaptırımının Değerlendirilmesi", Uluslararası Bilişim ve Teknoloji Hukuku Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Ed: Şerafettin Ekici/ Ekrem Solak/Muhammed Emre Avşar, İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Bilişim ve Teknoloji Hukuku Derneği, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021, s. 291.

² European Union Agency for Fundamental Rights (EUAFR), Violence against Women: An EU-wide Survey: Main Results, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015, s. 81, 82.

ısrarlı takibe maruz kalmış ve kadınların %5'i bu rapora dayanak oluşturan anket görüşmesinden önceki 12 ay içinde bu eylemin mağduru olmuştur. Bu oran AB-28'de yaşayan yaklaşık 9 milyon kadının 12 aylık bir süre içinde ısrarlı tacize uğramasına karşılık gelmektedir.

- Kadınların yaklaşık %14'ü aynı kişiden art arda rahatsız edici veya tehdit edici mesajlar veya telefon aramaları almış ve %8'i evlerinin veya işyerlerinin dışında birinin etrafta dolaştığı veya takip edildiğine tanık olmuştur. Ankete katılan tüm kadınların %3'ü, aynı kişinin mülküne tekrar tekrar zarar verdiği bir takibe maruz kalmıştır.

- Her 10 kadından biri (%9) önceki partneri tarafından takip edilmiştir.

- Siber ısrarlı takip -e-posta, metin mesajları veya internet yoluyla takip- özellikle genç kadınlara yönelik gerçekleştirilmektedir. 18 ila 29 yaşındaki kadınların %4'ü, anket görüşmesinden önceki 12 ay içinde siber ısrarlı takibe maruz kalmıştır, bu oran 60 yaş ve üzerindeki kadınlarında %0,3'tür.

- Ankete katılan kadın kurbanlardan beşte birinden fazlası (%21) iki yıldan fazla süren ısrarlı takibe maruz kalmıştır.

- İsrarlı takip eylemi mağduru her beş kişiden biri (%23), ısrarlı takip olayının bir sonucu olarak telefon numarasını veya e-posta adresini değiştirmek zorunda kalmıştır.

- İsrarlı takip vakalarının yaklaşık dörtte üçü (%74), hatta ankete katılanların bahsettiği en ciddi takip vakaları bile polisin dikkatini çekmemiştir.³

Bu sonuçlardan açıkça anlaşıldığı üzere, ısrarlı takip özellikle kadınlar sonrasında ise başta LBGT bireyler olmak üzere dezavantajlı durumda olan bireyler açısından ciddi bir sorundur.⁴ Ne var ki bu tespitten erkeklerin bu

³ EUAFR, An EU-wide Survey, s. 81.

⁴ Nitekim raporun önsözünde bu hususlar açık bir biçimde ifade edilmiştir: "Bu rapor, Avrupa Birliği'nin (AB) 28 Üye Devletinde 42.000 kadınıyla yapılan görüşmelere dayanmaktadır. Rapor, kadına yönelik şiddetin ve özellikle de kadınları orantısız bir şekilde etkileyen toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, AB'nin görmezden gelebileceği kapsamlı bir insan hakkı ihlali olduğunu göstermektedir. Ankette, kadınlara yakın partner şiddeti (aile içi şiddet) dahil olmak üzere fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet deneyimlerini sorulmuş ve ayrıca takip, cinsel taciz ve yeni teknolojilerin kadınların istismar deneyimlerinde oynadığı rol hakkında sorular sorulmuştur. Ayrıca, kadınlara çocukluklarındaki şiddet deneyimleri sorulmuştur. Ortaya çıkan, birçok kadının hayatını etkileyen, ancak sistematik olarak yetkililere yeterince bildirilmeyen yaygın bir taciz tablosunun var olduğudur. Örneğin, her 10 kadından biri 15 yaşından beri bir tür cinsel şiddete maruz kalmış ve 20 kadından biri tecavüze (cinsel saldırı) uğramıştır. Her beş kadından biraz fazlası, mevcut veya önceki eşinden fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır ve her 10 kadından biraz fazlası, 15 yaşından önce bir yetişkin tarafından bir tür cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmektedir. Yine de, bir örnek olarak, kadınların yalnızca %14'ü en ciddi partner şiddeti olayını polise bildirmiş ve %13'ü en ciddi partner dışı şiddet olayını polise bildirmiştir. Kadına yönelik şiddetle ilgili kapsamlı verilerin toplanması için birkaç yıl boyunca farklı çevrelere defalarca çağrılar yapılmıştır, bunlar arasında çeşitli AB Konseyi Başkanlıkları, Birleşmiş Milletler (BM) Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi gibi izleme organları ile Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi sayılabilir. Bu sonuçların yayınlanmasıyla birlikte, 28 ülke için yapılan anketin sağladığı kanıtlar temelinde kadına yönelik şiddeti ele alma zamanının geldiği açıktır. Kadın ve erkek eşitliğine ilişkin gelecekteki AB stratejileri, kadınların şiddet deneyimlerine ilişkin temel endişe alanlarını ele almak için anketin bulgularına dayanabilir. Anket sonuçları aynı zamanda AB Üye Devletlerinin Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesi) onaylaması ve AB'nin sözleşmeye katılım olasılığını araştırması için yeterli desteği sağlamaktadır. Bulgular, özellikle AB Mağdurlar Direktifi aracılığıyla, suç mağdurlarına yönelik mevcut AB önlemlerinin uygulanmasını sağlama ihtiyacını daha da güçlendirmektedir. Ayrıca, Avrupa Koruma Emri ve Medeni Konularda Koruma Tedbirlerinin Karşılıklı Olarak Tanınmasına İlişkin Direktif gibi, etkili olmaları için pratikte uygulanmaları gereken, hedefe yönelik AB mevzuatının ve kadına yönelik şiddetle ilgili politikaların

suçun mağduru olmadığı şeklinde bir anlam çıkarılmaması gerektiğinin altı çizilmelidir. Yalnızca bu alanda yapılan çalışmalar ve kamuoyuna yansıyan olaylar doğrultusunda daha çok kadınların mağdur olduğu bilinmelidir⁵. Rapora dayanak olan anketin tarihinin 2014 olduğu dikkate alındığında o günden bugüne sosyal medya kullanımının da artmasıyla bu eylemlerin gerçekleşme ve mağduriyetlerin artma oranının çok yüksek olduğu rahatlıkla söylenebilir. Sorunun bu kadar ciddi olması, bu konunun artık ceza hukuku tarafından da düzenlenmesini gerektirmiştir. Nitekim Soygüt bu cezazsızlık olgusuna vurgu yaparak bu eylemlerin neden ceza hukuku tarafından düzenlenmesi ve ceza hukuku araçlarıyla bastırılması gerektiğini gayet açık bir biçimde ifade etmektedir⁶:

“Stalking (ısrarlı takip) eylemi, kadına yönelik erkek şiddetinin bir türüdür. Bununla mücadele bütüncül bir bakış açısını gerektirmektedir. Konuya, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin giderilmesi boyutuyla yaklaşılmadıkça, hukuksal araçların önleyiciliği ve bastırıcılığı -bu araç ultima ratio nitelikli ceza hukuku olsa bile- sınırlı bir etkiden fazlasını yaratamayacaktır. Şiddet ancak, yargı erki de dâhil olmak üzere kadını şiddete maruz tüm siyasal ve sosyal yapılar dönüştüğünde son bulabilecektir. Bununla birlikte cezazsızlık olgusu ve toplumda bu yöndeki algı, failleri cesaretlendirerek şiddeti artırmaktadır. Öyle ki, kendi başına bile ‘cezazsızlık’ kadının toplumsal hayattan çekilmesine yol açarak bir şiddet türüne dönüşme riski

öneminin altını çizmeye hizmet etmektedir. Kadına yönelik şiddete AB kurumları ve Üye Devletler düzeyinde verilen yanıtların yanı sıra, kadına yönelik şiddetle mücadele eyleminin, örneğin işverenler, sağlık uzmanları ve internet servis sağlayıcıları da dâhil olmak üzere farklı çevrelerden gelmesi gerekir. Bu özellikle önemlidir, çünkü birçok kadın taciz deneyimlerini yetkililere bildirmemektedir, böylece kadına yönelik şiddetin büyük bir kısmı gizlenmeye devam etmekte ve sonuç olarak faillerle yüzleşilmemektedir. Bu nedenle, kadına yönelik şiddeti öne çıkarmanın ve kadına yönelik şiddetle mücadele etmenin farklı yollarının daha fazla araştırılması gerekmektedir. Anketin yayınlanması ile siyasetçiler ve karar vericiler tarafından gerekli takip önlemlerinin alınmasıyla, şiddet mağduru ve sessiz kalan kadınlar konuşmaya teşvik edilebilir. Bu, kişisel şiddet deneyimleri hakkında açıkça konuşmanın henüz yaygın olmadığı, vakaların yetkililere bildirilmesinin düşük olduğu ve kadına yönelik şiddetin ana akım bir politika konusu olarak ele alınmadığı ülkelerde ve belirli gruplar arasında çok önemlidir. Özetle, bu rapor, kadınların çeşitli şiddet deneyimlerine ilişkin AB düzeyinde (ve dünya çapında) bugüne kadar yapılmış en kapsamlı anketin ilk sonuçlarını sunmaktadır. Çevrimiçi veri gezgini (tarayıcı) aracıyla birlikte okunan raporun bulgularının, kadına yönelik şiddeti ele almak için değişimi savunabilecek ve başlatabilecek kadın ve erkekler tarafından benimsenmesi umulmaktadır.” Morten Kjaerum, “Foreword”, in: European Union Agency for Fundamental Rights (EUAFFR), Violence against Women: An EU-wide Survey: Main Results, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015, s. 3.

⁵ Bu konuda yapılan bir araştırmada ABD’de yaşayan kadınların %13,5’inin (16,9 milyon) yaşamları boyunca en az bir kez yakın bir partneri tarafından takip edildiğini; kadınların %2,5’inin (3 milyon) araştırmadan önceki son 12 ayda yakın bir partneri tarafından takip edildiğini ortaya koymaktadır. Aynı araştırmada 20 ABD’li erkekte birinin (%5,2 veya 6,2 milyon) yaşamları boyunca en az bir kez samimi bir partneri tarafından takip edildiğini; erkeklerin %1,2’sinin (1,4 milyon) araştırmadan 12 ay önce yakın bir partneri tarafından takip edildiğini göstermektedir. Bkz: Ruth W. Leemis/Norah Friar/Srijana Khatiwada/May S. Chen/Marcie-jo Kresnow/Sharon G. Smith/Sharon Caslin/Kathleen C. Basile, The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey: 2016/2017 Report on Intimate Partner Violence, National Center for Injury Prevention and Control Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta Georgia, 2022.

⁶ M. Buket Soygüt, “Kadına Yönelik Erkek Şiddetinin Önlenmesi Bağlamında Stalking (İsrarlı Takip) ve Cezazsızlık Sorunu”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, Nisan 2020, s. 2810.

taşımaktadır. O halde ‘ceza’ aracı burada devreye girmelidir”.

İşte bu tür eylemlerin ve dolayısıyla mağduriyetlerin çok artması ve sıklaşması, bunun kamuoyunda çok dile getirilmesi, bunun özellikle kadına karşı fiziksel şiddetin ön aşaması olması nedeniyle kanun koyucu burada artık toplum açısından önemli ve ceza hukuku normlarıyla korunması gerekli bir hukuksal değer ortaya çıktığını kabul etmiş ve bu tür eylemleri suç haline getirmiştir. Bunun için kanun koyucu 12.05.2022 tarihli ve 7406 sayılı Kanun’un 8. maddesiyle TCK’ye “İsrarlı takip” başlıklı 123/A maddesini eklemek suretiyle aşağıda ayrıntılarını inceleyeceğimiz eylemleri suç halini getirmiştir.

Kanun’un genel gerekçesinde bu suç tipine TCK’de yer verilmesinin nedeni olarak şu hususlar gösterilmiştir⁷ :

“İsrarlı takip olarak nitelendirilen fiiller, Türk Ceza Kanunu kapsamında müstakil bir suç haline getirilmektedir. İsrarlı takip fiilleri, mağdurların hareket özgürlüğünü kısıtlayan, onlarda huzursuzluk ve endişeye yol açan fiiller olarak tanımlanmakta olup, başta Almanya, Avusturya, Fransa, Belçika ve İtalya olmak üzere birçok hukuk sisteminde de yaptırıma bağlanmıştır. Düzenlemeyle, özellikle kadına yönelik daha ağır ve şiddet içeren suçlar işlenmeden önce gerçekleşen ısrarlı takip fiillerinin orantılı bir yaptırıma bağlanması ve mağdurlara gerekli güvencenin sağlanması hedeflenmektedir.”

B. İsrarlı Takip Suçuna Konu Eylemlerin İlk Ortaya Çıkış Süreci

İsrarlı takip eylemi ilk olarak Amerikalı oyuncu Rebecca Schaeffer’in kendisini ısrarla takip eden bir hayranı tarafından 1989 yılında öldürülmesi ve bunu takiben ısrarlı takip sonrasında cinayetler işlenmesi üzerine ilk olarak 1990 yılında ABD’de suç olarak düzenlenmiştir⁸. Bunu düzenlemeyi sırasıyla 1997 yılında Büyük Britanya ve İrlanda, 1998 yılında Belçika, 2000 yılında Hollanda, 2006 yılında Avusturya ve 2007 yılında Almanya⁹

⁷ TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 10.

⁸ Soygüt, s. 2782.

⁹ Alman CK’nın 238. paragrafında “İsrarlı bir şekilde izleyerek rahatsız etme” başlığıyla düzenlenen suç tipi şöyledir: “(1) Her kim, diğer bir kişiyi, yetkisi olmaksızın izleyerek, ısrarlı bir şekilde, 1. Yakınındaki yerlere gider, 2. Telekomünikasyon araçlarını veya sair haberleşme araçlarını veya üçüncü kişileri, onunla temas kurmayı sağlamak üzere kullanarak, girişimlerde bulunur, 3. Bu kişiye ilişkin verileri kötüye kullanarak, onun adına mal veya hizmet ısmarlar veya üçüncü kişilerin onunla temas kurmasına sebebiyet verir, 4. Onu veya onun yakını olan bir kişiyi hayat, vücut bütünlüğü, sağlık veya özgürlüğünü ihlal etmekle tehdit ederse veya 5. Sair benzer bir fiil gerçekleştirir ve bu şekilde bu kişinin sürdürdüğü, hayat tarzını şekillendirmesini, ağır bir şekilde bozarsa, üç yıla kadar hapis cezası veya adli para cezası ile cezalandırılır. (2) Eğer fail mağduru, mağdurun aile üyelerinin birini veya mağdurun yakınlarından birini, işlediği fiil ile ölüm tehlikesi veya sağlığının ağır bir şekilde bozulması tehlikesine düşürürse, üç aydan beş yıla kadar cezasına hükmedilir. (3) Fail, gerçekleştirdiği fiil ile, mağdurun, onun bir aile üyesinin veya mağdura yakın kişilerden birinin, ölümüne neden olursa, bu takdirde hapis cezası bir yıldan on yıla kadardır. (4) Fiil, 1’inci fıkraya giren hallerde, sadece şikâyet üzerine soruşturulur ve kovuşturulur;

takip etmiştir¹⁰.

Israrlı takip kavramı dilimize İngilizce “stalking” sözcüğünün karşılığı olarak girmiştir. Zira bu tür eylemlerin suç olduğu ve bunların cezalandırılması gerektiği ilk olarak Anglo-Amerikan hukuk sisteminde dile getirilmiştir. Bu bağlamda ABD, Birleşik Krallık, Avustralya ve AB ülkelerinin büyük çoğunluğunda bu tür eylemler suç olarak düzenlenmektedir. Özellikle, İstanbul Sözleşmesi’nde bu tür eylemlerin suç olarak düzenlenmesi sözleşmeciler tarafından bir yükümlülük olarak getirildikten sonra, AB üyesi ülkeler kendi iç hukuklarında yaptıkları düzenlemeler ile bu eylemleri suç haline getirmişlerdir.¹¹

Ülkemizde bu kavram daha çok, sosyal medya üzerinden bu tür saldırıların gerçekleşmesi nedeniyle, genellikle sosyal medya kullanıcıları tarafından bilinmektedir¹². Ayrıca ülkemizde son zamanlarda sıklıkla kamuoyuna yansıyan kadın cinayetleri ve diğer kadına yönelik şiddet eylemlerinin öncesinde bu tür ısrarlı takip eylemlerinin olması nedeniyle dikkat çekmektedir.

Bu eylemlerin siber alanda yapılan türünün karşılığı olarak Türkçe “siber ısrarlı takip”, İngilizce de ise “cyberstalking” kavramı kullanılmaktadır¹³. Siber ısrarlı takip, bilişim dünyasında çok sık görülen siber zorbalık eylemlerinin (cyberbullying)¹⁴ en sık görülen türlerinden biridir¹⁵.

ancak soruşturma ve kovuşturma makamları, ceza takibindeki özel kamu yararından dolayı resen harekete geçmeyi gerekli görürlerse, kendiliğinden kovuşturma hakkı saklıdır.”

¹⁰ Taşkın, Stalking, s. 295.

¹¹ Susan Van Der Aa, “New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States”, European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 24, 2018, s. 315-333; Soygüt, s. 2782; Süleyman Özar, “Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A)”, AÜHFD, C. 71, S. 3, 2022, s. 1402. Bu durum madde gerekçesinde de açıkça ifade edilmiştir: “Israrlı takip suçu, başta Almanya, Avusturya, Fransa, Belçika ve İtalya olmak üzere bazı hukuk sistemlerinde düzenlenmiş olup, bu suçun tanımı ülkeden ülkeye belirgin farklılıklar göstermekte, ilgili ülkenin sosyal ve kültürel yapısı ile suç ve ceza politikası, bu suçun unsurları ile yaptırımının belirlenmesinde etkili olmaktadır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

¹² Özar, s. 1400.

¹³ Stalking ve cyberstalking kavramları ve ABD’deki uygulaması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz: Ioana Vasii/Lucian Vasii, “Light My Fire: A Roentgenogram of Cyberstalking Cases”, American Journal of Trial Advocacy, Vol. 40, No. 1, 2016, s. 41-68.

¹⁴ “Siber zorbalık bir kimsenin zarar görmesi amacıyla internet veya internetle bağlantılı uygulamaları kullanarak incitilmesi, tehdit veya taciz edilmesi, rahatsız edilmesi, aşağılanması, hakaret edilmesi, küçük düşürülmesi, kişisel bilgilerinin ifşa edilmesi olarak ifade edilebilir. Klasik anlamdaki zorbalıktan farklı olarak siber zorbalıkta fail kendini gizleyebilir veya takma adlar yahut hesaplarla mağduru rahatsız edebilir”. Taşkın, Stalking, s. 292. Ayrıca bkz: Esra Gökçen Kaygısız, “Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık”, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı, S. 4-5, 2020, s. 164; Gülşah Bostancı Bozbayındır, “Cyberbullying and Criminal Law”, İHFM, C. 77, S.1, 2019, s. 429.

¹⁵ “... ‘Siber takip veya siber zorbalık’ (cyberstalking, cyberbullying) olarak ifade edilen bu yöntemler daha çok sosyal medya kullanımının yoğun olduğu gençler arasında gerçekleşmekte olup, sahte hesap, web sitesi, sosyal medya

Israrlı takibin ne olduğu Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu ancak daha sonra tek bir kişinin imzasıyla usulüne uygun olmadan çıktığı “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Sözleşmesi'nin (İstanbul Sözleşmesi)”¹⁶ “taciz amaçlı takip” (stalking) başlıklı 8. maddesinde şu şekilde tanımlanmıştır:

“Başka bir şahsa yönelik olarak gerçekleştirilen ve bu şahsı, şahsın kendisini güvende hissetmesini önleyecek şekilde korkutacak, kasıtlı bir biçimde tekrarlanan tehditkâr davranışlar”.

Israrlı takip eylemlerinin hukuk düzenimizde suç olarak kabul edilmesinde son zamanlarda kadına yönelik şiddet eylemlerinin kamuoyunda çok fazla yer alması, bu şiddet eylemlerinin pek çoğunun öncesinde mağdur kadına yönelik ısrarlı takip eylemlerinin gerçekleşmiş olduğunun ancak buna karşı devlet tarafından hiçbir şey yapılmadığı gerçeğinin ortaya çıkmış olması yatmaktadır. Oysa kadının şiddete karşı korunması için yalnızca mevzuatta çeşitli değişikliklerin yapılması yeterli değildir, kadının özellikle erkek kaynaklı şiddete karşı devlet tarafından aktif olarak korunması gerekir. Bu devletin bireylere karşı pozitif bir yükümlülüğüdür; bu husus AİHM'nin 2009 tarihli “Opuz v. Türkiye” kararında açıkça ifade edilmiştir¹⁷. Hem bu

profili açma veya profil oluşturma, mağdurun hesaplarına izinsiz olarak girme, bu hesaplarda kişiyi aşağılayıcı bilgi ve/veya yorum yayınlama, e-posta gönderme, tehdit etme, partnerinin özel fotoğraf veya görüntülerini paylaşma, mağdurun kimlik ve iletişim bilgilerini veya kişisel bilgilerini yayma, ilgisiz veya aşağılayıcı fotoğraflarla mağduru etiketleme, arabasına bir GPS cihazı yerleştirmek suretiyle kişinin her hareketini takip etme, mağduru ve/veya ailesini e-posta yoluyla tehdit etme şeklinde gerçekleşmektedir.” Soygüt, s. 2787.

¹⁶ Bizim de kadının şiddete karşı korunması bakımından çok önemseydiğimiz İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasının hem kendisi hem de usulü 7406 sayılı Kanun'un meclis görüşmeleri sırasında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşçier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından şu şekilde eleştirilmiştir : “24 Kasım 2011 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde bulunan 247 vekilin 246'sının kabul oyuyla, Türkiye'nin ilk imzacısı olduğu, Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nden (İstanbul Sözleşmesi), 19 Mart 2021 tarihinde sadece Cumhurbaşkanı'nın kararıyla çıkılma kararı alınması, artan kadına yönelik şiddet ve kadın cinayetleri konusunda iktidarın bakış açısının, somut bir göstergesidir. Kadının güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması yoluyla şiddetin önlenmesi amacı taşıyan İstanbul Sözleşmesi'nden bir gecede çıkılma kararı verilmesi, kadınlar için büyük bir kazanım kaybı anlamını taşımaktadır. Kadınlar açısından büyük bir kazanım olan İstanbul Sözleşmesi'nden, toplumsal bir uzlaşma sağlanmaksızın tek bir kişinin verdiği karar ile çekilme geniş toplum kesimleri, demokratik kitle örgütleri, kadın hakları alanında mücadele veren sivil toplum örgütleri ve kadınlar tarafından tepki ile karşılanmıştır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 62.

¹⁷ AİHM, Opuz v. Türkiye, 33401/02, 09.06.2009. “Başvurucunun annesinin ölümü ile sonuçlanan olayda fail, başvuru ve annesini defalarca ölümle tehdit etmiş, tabanca ve bıçakla evinin etrafında dolaşmış, telefonda küfürler etmiş, bu olaylar sonrasında tehdit suçunda(n) ifadesi alınarak soruşturma açılmışsa da serbest bırakılmıştır. Mahkeme, hükümetin mevcut delillerle tutuklamanın orantısız olacağı yönündeki savunmasına karşın, kadına (yönelik) şiddet olaylarında mağdurun zihinsel ve fiziksel bütünlüğü ile yaşam hakkı karşısında şüphelinin haklarının daha üstün olmadığına dikkat çekmiş, bu konuda CEDAW Komitesi'nin Fatma Yıldırım – Avusturya ve A.T – Macaristan kararlarına da göndermede bulunmuştur. İHAM Osman Birleşik Krallık ve Bevacqua & S. –

karar hem de yukarıda andığımız İstanbul Sözleşmesi bu eylemlerin suç tipi haline getirilmesinde itici bir güç oluşturmuştur.

Israrlı takip kavramı hukuk düzenimize ilk olarak 08.03.2012 tarihli ve 6284 sayılı “*Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*”un¹⁸ 1. maddesinin 1. fıkrası ile girmiştir. Buna düzenleme ile “tek taraflı ısrarlı takip mağdurları” bu Kanun’un koruma şemsiyesi altına alınmıştır. Bu Kanun’un uygulanmasını göstermek için çıkarılan 2013 tarihli Uygulama Yönetmeliği’nin¹⁹ 3. maddesinin 1. fıkrasının (ş) bendinde bu kavram şu şekilde tanımlanmıştır:

“Aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın, şiddet uygulayanın, şiddet mağduruna yönelik olarak, güvenliğinden endişe edecek şekilde fiziki veya psikolojik açıdan korku ve çaresizlik duygularına sebep olacak biçimde, içeriği ne olursa olsun fiili, sözlü, yazılı olarak ya da her türlü iletişim aracını kullanarak ve baskı altında tutacak her türlü tutum ve davranış”.

Bu tanımın başlığı olan “tek taraflı” ibaresinin hatalı olduğunu düşünüyoruz, zira ısrarlı takibin karşılıklı olması söz konusu olamaz. Nitekim TCK’nin 123/A maddesinde bu ibare yer almamaktadır, ancak bu durumda 6284 sayılı Kanun, buna dayanılarak çıkarılan Uygulama Yönetmeliği ve TCK’nin düzenlemesi arasında uyumsuzluk söz konusu olmaktadır²⁰. Bu uyumsuzluğun giderilmesi gerekir.

C. Normatif Düzenleme Yapılmasının Önemi

Israrlı takip bir tür psikolojik şiddet türü olup, özelliklere kadınlara yönelik şiddet içerikli ve haksızlık içeriği daha fazla olan suçların genellikle ilk adımını, bir başka deyişle ön aşamasını oluşturmaktadır²¹. Dolayısıyla kadının cinsiyet temelli ayrımcılığa ve şiddete karşı korunmasında bu tür eylemlerin suç haline getirilmesi son derece önemlidir. Böylelikle hem

Bulgaristan içtihatları ışığında başvuruçunun annesinin şikâyetlerine ve failin şiddet olayları nedeniyle sabıkası bulunmasına rağmen tutuklanmaması veya hakkında diğer önleyici tedbirlerin alınmaması suretiyle devletin risk altındaki mağdurun hayatını koruma yönündeki pozitif yükümlülüğüne aykırı davrandığını tespit etmiştir. İHAM kararında yargı makamlarının genel olarak kadına yönelik şiddet konusunda gereken hassasiyeti göstermeyip kayıtsız kalmasını, sanıkların şiddet eylemlerinin caydırıcı bir cezai yaptırıma tabi tutulmasını göz önüne alarak, Nahide Opuz ve annesinin toplumsal cinsiyete dayalı şiddete ve dolayısıyla şiddetten korunma noktasında ayrımcılığa tabi tutulduğunu, yaşananların İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 2’inci, 3’üncü ve 14’üncü maddelerine aykırı olduğunu tespit ederek bu konuda önemli bir standart oluşturmuştur”. Soygüt, s. 2791. AİHM, Opuz v. Türkiye, pr. 47-49, 147. Aynı yönde bkz: AİHM, Volodina v. Rusya, No. 41261/17, 04.11.2019.

¹⁸ RG. 20.03.2012, 28239.

¹⁹ RG. 18.01.2013, 28532.

²⁰ Özar, s. 1402.

²¹ Özar, s. 1398, 1399.

özellikle potansiyel şiddet mağduru kadınların huzur ve güven içinde yaşama hakkı korunmakta hem de potansiyel faillere bu tür eylemlerin yaptırımsız kalmayacağı mesajı verilmektedir. Nitekim öğretide konuyu (yerinde bir biçimde) kadına yönelik şiddetin bir görünümü olarak inceleyen Soygüt ısrarlı takibin şiddet öncesi görünüm olduğunu açıkça belirtmektedir²² :

“İsrarlı takibin kadının psikolojik çöküntü ile sosyal hayattan çekilmesine varan etkileri azımsanmamakla birlikte, yol açabileceği daha ağır tehlike takibin fiziksel şiddete dönüşme potansiyelidir. Bu tespit esasında yeni değildir; stalking eylemleri ile kadına karşı şiddet arasındaki ilişki 1980’lerin sonunda yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Buna göre birinci aşama, çözülemeyen uyumsuzluk veya ifade edilmeyen öfkenin biriktiği ve ilişkinin gerildiği süreç (tension building stage); ikinci aşama duygusal, sözle veya fiziksel şiddetin yaşandığı patlama aşaması (explosion stage); üçüncü aşama ise failin özür dileme ve yaşananların tekrarlanmayacağına dair ikna etme süreci (honeymoon period) olarak ifade edilmektedir. Kadının süreci ya da ilişkinin devamını reddetmesine rağmen eril zihniyet ile bu döngü sürekli olarak tekrarlanmakta ve ‘ısrar’ hali ortaya çıkmaktadır. Mağduru ikna edemeyen veya üzerinde hâkimiyet kuramayan failin eylemleri giderek daha tehlikeli, tehditkâr davranışlara, cinsel taciz, cinsel saldırı, cinsel istismara dönüşebilmektedir. Bazı olaylarda, mağdur üzerinde arzu edilen hâkimiyet ve kontrolün sağlanamaması failin hem mağduru hem de kendisini öldürmesi veya öldürme girişiminde bulunması ile sonlanabilmektedir.”

Genel olarak toplumda baş gösteren önemli bir ihtiyaca yanıt vermek üzere getirilen, suçla korunması gereken hukuksal bir değeri ihlal eden ancak buna rağmen yaptırımsız kalan birçok haksız davranış için yaptırım getiren ve suçun önlenmesi için bir araç olan bu düzenlemeyi yerinde ve olumlu bulduğumuzu ifade etmeliyiz. Buna karşın suç tipindeki bazı hususların da eleştiriye açık olduğunu ifade belirtmeliyiz²³.

Bu suç tipine TCK’de yer verilmeden önce bu eylemler ya cezasız kalmakta ya da Yargıtay’ın genişletici yorumuyla somut olayın özelliğine göre cinsel taciz (TCK m. 105), özel hayatın gizliliğini ihlal (TCK m. 134)

²² Soygüt, s. 2788.

²³ Nitekim daha işin esasına girmeden Sami Selçuk yapılan düzenlemeyi dil bilgisi bakımından eleştirmiştir: “T. Ceza Yasası’nın 123’üncü maddesine 12.5.2022 tarihli ve 7407 sayılı Yasa’nın 8’inci maddesiyle eklenen 123/A fıkrasında ‘bedenen izlemek’ yerine, Arapça sözcüklerle bütünleşebilen bir tür ‘-en’ ekinin Latin kökenli bir sözcüğe eklenerek ‘fiziken takip etmekten’ söz edilmiş, böylelikle bir tür sözde belirteç (zarf) türetilmiştir. Böylece ana dilimiz Türkçe varsıllaşmak şöyle dursun, çarpıtılarak felç edilmiştir. Gerçekten yirmi birinci yüzyılda böylesi bir ana dil bilincinden yoksunluğun ve çarpıklığın yasama organında bulunan altı yüze yakın okuryazar insanın gözünden kaçması, Türkçemiz adına utanç verici, üzücü ve başıslanamaz bir dil ve dilbilgisi duyarsızlığının çarpıcı bir örneğidir.” Sami Selçuk, Suç Hukuku Dogmatigi ve/ya Grameri: I. Kitap Giriş, Ankara-İstanbul, İmge Kitabevi, 2022, s. 83.

ya da kişilerin huzur ve sükûnunu bozma (TCK m. 123) suçlarından cezalandırılmaktaydı. Ayrıca özellikle bu suçu ihdas eden 7406 sayılı Kanun'un komisyon görüşmelerinde bu tür eylemlerin aslında bir tür eziyet olduğu ve bunların TCK'nin 96. maddesinde düzenlenen eziyet suçu içerisinde kabul edilmesi gerektiği ancak uygulamacıların ısrarla bundan kaçındıkları ifade edilmiştir²⁴.

Biz bu görüşe katılmıyoruz, zira TCK'nin 96. maddesinde düzenlenen eziyet suçu, aynı Kanun'un 94. maddesinde bir özgü suç olarak düzenlenen işkence suçunun herkes tarafından işlenebilen halidir. Dolayısıyla 96. madde anlamında eziyetten bahsedebilmek için suçu oluşturan eylemlerin 94. maddede tanımlanan işkence boyutuna varacak nitelikte olması gerekir. İsrarlı takibe uğrayan mağdurların yaşadıklarını halk diliyle bir "işkence" ya da "eziyet" olarak tanımlamaları haklı ve doğrudur. Ancak bu tanım, ceza hukuku bakımından işkence ve eziyet anlamına gelmez. Dolayısıyla bu görüşe karşın yargı mercilerinin bu tür olaylarda TCK m. 96'yı uygulamamaları suç teorisi açısından doğru ve yerinde bir tercihtir.

II. Korunan Hukuksal Değer

İsrarlı takip suçu, TCK'nin "*Kişilere karşı suçlar*" başlıklı ikinci kısmının, "*Hürriyete karşı suçlar*" başlıklı yedinci bölümünde "*Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma*" başlıklı 123. maddesinden sonra düzenlenmiştir. Buna göre bu suçun koruduğu hukuksal değer bireylerin özgürlüğü olup, bireyin huzur ve güven içinde yaşama hakkı korunmaktadır²⁵. Bu bağlamda söz konusu suç normuyla bireyin yaşama hakkı ile maddi ve manevi varlığının dokunulmazlığı hakkı (AY m. 17), kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı (AY m.

²⁴ Bu görüş, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet serhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşçier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından genel değerlendirme kısmında dile getirilmiştir: "İsrarlı takibin açık şekilde suç olarak düzenlenmesi, olumlu görülebilecek olsa da TCK'nin mevcut haliyle de cezalandırılacak bir suçtur; ama yıllardır konuyla ilgili 96'ncı madde yargı tarafından görmezden gelinmektedir. Her ne kadar, madde gerekçesinde 'mağdurun maddi ve manevi kişiliğine veya vücut bütünlüğüne yönelik daha ağır fiiller ortaya çıkmadan önceki aşamadaki fiillerin yaptırma bağlanmasının amaçlandığı ileri sürülse de bunun, TCK 96'daki eziyet maddesi ile bağlantısında hiçbir şekilde değinilmemektedir. Bu kopukluk, madde gerekçesindeki 'kadına yönelik şiddet içeren suçlar işlenmeden önce ısrarlı takip fiilleriyle etkin mücadele edilmesi ve mağdurların korunması' hedefinin kâğıt üzerinde kalacağı, bir başka göstergesidir... İsrarlı takip sürekli bir taciz ve kontrol etme, musallat olma hali yani sistematik şiddettir ve işkencedir/eziyettir. TCK'nin 96'ncı maddesinde zaten eziyet suçu düzenlenmektedir ve bu madde yıllardır yürürlükte olmasına rağmen uygulanmamaktadır. İsrarlı takip için 96. maddedeki 2-5 yıl hapis cezasını uygulamayıp, daha düşük cezalı yeni bir madde yazmakla sorununun çözülemeyeceği ortadadır." TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 81, 82.

²⁵ Benzer yönde bkz: Soygüt, s. 2801. Öğretide Özar, makalesinde, bu suçla ayrıca cinsel özgürlüğün ve son aşamada yaşam hakkının korunduğunu ifade etmekteyse de biz bu görüşe katılmıyoruz. Bkz: Özar, s. 1406. Zira eylem cinsel özgürlüğün ihlali ya da yaşama hakkının ihlali boyutuna varmış ise artık bu suçtan bağımsız olarak kasten öldürme (TCK m. 81) ve cinsel saldırı (TCK m. 102) suçları devreye girmelidir. Bu suç, henüz failin eylemleri bu aşamaya varmadan önceki aşamayı düzenlemektedir.

19) ve özel hayatın gizliliği hakkı (AY m. 20) koruma altına alınmaktadır. Dolayısıyla bu suç tipiyle birden fazla hukuksal değer korunmaktadır; bu durum suç tipinin belirlilik ilkesine uygun olarak düzenlenmesini de güçleştirmektedir²⁶.

Biz suç tipiyle korunan hukuksal değerler göz önünde bulundurulduğunda suçun düzenlendiği yerin doğru olduğunu düşünüyoruz. Ancak suç tipine ilişkin meclis komisyonu çalışmaları sırasında suç tipinin koruduğu hukuksal değere göre düzenlendiği yer de eleştiri konusu yapılmıştır²⁷. Biz bu görüşe katılmadığımızı bir kez daha ifade etmek isteriz²⁸. Kanununun madde gerekçesinde suç tipinin ihdas edilmesinin nedeni olarak şu hususlar gösterilmiştir²⁹ :

“Maddeyle, 5237 sayılı Kanuna yeni bir madde eklemek suretiyle, ısrarlı takip olarak nitelendirilen fiiller müstakil bir suç haline getirilmektedir. Böylelikle, mağdurun maddi ve manevi kişiliğine veya vücut bütünlüğüne yönelik daha ağır fiiller ortaya çıkmadan önceki aşamada ısrarlı takip fiillerinin orantılı bir yaptırıma bağlanması amaçlanmaktadır. Düzenlemeyle, özellikle kadına yönelik şiddet içeren suçlar işlenmeden önce ısrarlı takip fiilleriyle etkin mücadele edilmesi ve mağdurların korunması hedeflenmektedir.”

²⁶ Soygüt, s. 2800.

²⁷ Bu görüş, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşçier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından genel değerlendirme kısmında dile getirilmiştir: “İsrarlı takip suçu hazır ve sükünün bozulmasının, hürriyet kısıtlamasının da ötesinde ciddi can güvenliği endişeleri yaratan; bazen de cinayet ile sonuçlanan sistematik ve ağır bir suçtur. Birçok durumda ağır bir eziyet suçu da oluşturmaktadır. Buna karşın, hürriyete karşı suçlar bölümünde düzenlenmesi hukuken hatalı bir yaklaşımdır. Çünkü ısrarlı takibe maruz kalan kadınlar, yalnızca hürriyetlerinden değil; yaşam haklarından endişe duymakta, değil dışarıya çıkmak, işe gitmekten, evlerinde kalmaktan, okullarına gitmekten bile çekinmektedirler. Dolayısıyla, ısrarlı takibin ‘Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar’ başlığı altında düzenlenmesi gerekir”. TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 80, 81.

²⁸ 7406 sayılı Kanun’un meclis görüşmeleri sırasında getirilen bazı eleştirilere Adalet Komisyonu tarafından hazırlanan raporda şu şekilde yanıt verilmiştir: “İsrarlı takip suçu kapsamındaki eylemlerin 5237 sayılı Kanunun 123’üncü maddesinde düzenlenen ‘kişilerin huzur ve sükûnunu bozma’ suçu bağlamında cezalandırılabilceği tartışılmasına rağmen, hükümdede yer alan ‘hukuka aykırı başka bir davranıştabulunulması’ ifadesi, hareketin hukuka aykırı olmasını aradığından sınırlayıcı bir mahiyettedir. Bu noktada bir kişiyle temas kurmanın ne zaman hukuka aykırı olacağı tartışmasını yapmak gerekecek ve sosyal davranış kurallarına hukukun ciddi şekilde müdahalesiyle karşılaşma durumu söz konusu olabilecektir. Bu anlamda getirilen düzenleme bir ihtiyaçtır. Her iki suç bakımından iç huzurun bozulması söz konusu olduğundan maddenin Türk Ceza Kanununda düzenlendiği yer de yerindedir. İsrarlı takibin bir sonraki aşamasının daha ağır suçlar oluşturabileceği ihtimali esasen tehdit gibi diğer suçlar için de geçerlidir. Ayrıca, yağma suçunda aynı zamanda kişiye yönelik bir cebirin de söz konusu olduğu ve kişinin huzur ve sükûnunu bozduğu düşünülerek kişilere karşı işlenen suçlarda da düzenlenebileceği örneğinde olduğu gibi, getirilen düzenlemelerde tek bir hukuki yarar yerine birden fazla hukuki yararın korunabilmesi mümkündür. Dolayısıyla ısrarlı takip suçunun düzenleme yeri uygundur.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

²⁹ TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

III. Suçun Tipikliği

A. Tipikliğin Maddi (Objektif) Unsurları

1. Fail

Israrlı takip suçu esas olarak erkek tarafından kadına yönelik gerçekleştirilen şiddete bir tepki olarak ortaya çıkmış olsa da; suç tipi bakımından böyle bir sınırlamaya gidilmemiş ve herkesin bu suçun faili olabileceği düzenlenmiştir. Suç düzenlemesi açısından bu yerinde bir yaklaşımdır. Zira bu suç, genel olarak erkekte kadına yönelik olsa da kadından erkeğe veya hemcinsler arasında ya da LGBT bireyler tarafından veya onlara karşı ya da onlar arasında da işlenebilir. Bu nedenle failin cinsiyeti bakımından bir sınırlama getirilmemesi yerinde olmuştur.

Suçun nitelikleri hallerinin düzenlendiği 2. fıkranın (c) bendi ise özgü suç olarak düzenlenmiştir. Yalnızca nitelikli hal açısından bir düzenleme yapıldığı için bu bir görünüşte özgü suçtur. Görünüşte özgü suç suçta iştirakte etkisini göstermektedir. Böylelikle özgü suç niteliğini haiz fail ile bu niteliği taşımayan fail müşterek fail olarak suç işleyebileceklerdir. Bunlardan ilki suçun nitelikli halinden, ikincisi ise temel halinden cezalandırılacaktır.

2. Mağdur

Yukarıda yazdıklarımız suçun mağduru açısından da geçerlidir. Herkes bu suçun mağduru olabilir. Ancak mağdurun, maddenin 1. fıkrasının (a) veya (b) bentlerinde yer alan kişilerden birisi olması halinde suçun nitelikli hali söz konusu olacaktır. Bu konuya suçun nitelikli halleri başlığı altında tekrar değineceğiz.

3. Suçun Konusu

Bu suçun konusu ısrarlı takip edilmek suretiyle özgürlüğü kısıtlanan ve bu nedenle kendini huzursuz hisseden insandır. Suçla korunan hukuksal değer bireyin özgürlüğü olması nedeniyle de suçun üzerinde işlendiği konu da özgürlüğü kısıtlanan ve suçun mağduru olan insanın bizzat kendisidir.

4. Eylem (Hareket)

Israrlı takip suçunun düzenlenişindeki -bize göre zorunlu- belirsizlikler nedeniyle suç tipindeki hareket, netice ve nedensellik bağının uygulama ve öğretilde ayrıntılı bir şekilde tanımlanması gerekir. Suçun meclisteki komisyon çalışmaları sırasında suç tipindeki belirsizlikler haklı olarak eleştiri konusu yapılmıştır. Gerçekten suç tipi, suçta ve cezada kanunilik ilkesinin alt ilkesi olan belirlilik ilkesi bakımından sorunlar içerebilecek niteliktedir. Ancak ısrarlı takip olarak nitelendirilebilecek eylemlerin geniş bir yelpaze içinde yer alması ve bu eylemlerin bittiği ve başladığı yerin tespitindeki güçlükler kanun koyucuyu böyle bir suç tanımı yapmaya itmiştir. Aksi halde ısrarlı takip içinde değerlendirilebilecek çok sayıda eylemin suç tanımı dışında ve cezasız kalması söz konusu olabilecektir.

Öte yandan bu tanımın bir yerde sınırlanması ve ceza sorumluluğunun katlanılamayacak seviyede geniş olmaması gerekir. İşte özellikle bu nedenle suç tipi neticeli bir suç olarak düzenlenmiş, sırf hareketin gerçekleştirilmesi suçun oluşması için yeterli görülmemiştir. Suç tipinin bağlı hareketli bir suç olarak düzenlenmesi, hareket unsuru bakımından bazı hareketler sayıldıktan sonra “ve benzeri” şeklinde bir ifadeye yer verilmemesi de hukuki güvenliğin sağlanması açısından belirlilik ilkesine uyum sağlanması için tercih edilmiştir; karşılaştırmalı hukukta da benzer çekinceler ile bu yönde düzenlemelere yer verilmiştir³⁰.

a.Hareketin Niteliği

Israrlı takip suçu seçimlik, bağlı ve birleşmiş hareketli³¹ bir suçtur. Suçun hareket unsurunun gerçekleşebilmesi için failin mağduru fiziken takip etmesi veya haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini ya da üçüncü kişileri kullanmak suretiyle mağdurla temas kurmaya çalışması gerekir. Görüldüğü üzere suç açık bir biçimde farklı hareketlerle işlenebilecek şekilde düzenlenmiş ayrıca bu hareketlerin neler olduğu tek tek gösterilmiştir. Dolayısıyla hem seçimlik hem de bağlı hareketli bir suçtur. Hareketlerin kanunda gösterildiği biçimde birinin ya da birkaçının yapılması halinde tek bir suç oluşacak ancak hareket sayısı hareketin haksızlığı üzerinde etki göstereceği için suçun yaptırımı belirlenirken bu husus TCK m. 61 gereğince göz önünde bulundurulacaktır.

b.Israr Etmek

Bu suç tipi yukarıda da belirttiğimiz üzere aynı zamanda birleşmiş hareketli bir suçtur. Zira yukarıda sayılan hareketlerin yapılması tek başına suçun işlenmesi için yeterli değildir. Suç tipinde de açıkça belirtildiği üzere bu hareketlerin ısrarlı bir şekilde devam ettirilmesi ya da tekrar edilmesi gerekir. Hareketlerin ısrarlı bir biçimde yapılmaması halinde suç oluşmaz³². Yani hareketin somut olaydaki niteliğine göre bir ya da birkaç kez yapılması ya da devam eden hareketin kısa sürede sonlandırılması ve bunun ısrar boyutuna ulaşmaması halinde suçun hareket unsuru gerçekleşmez. Israr, bir düşüncede veya davranışta ayak direme, üsteleme anlamına gelir. Israrın ne

³⁰ Soygüt, s. 2804.

³¹Birleşmiş hareketli suçlarda birden fazla hareketin yapılması tipiklikte öngörülen bir husustur, bu nedenle bu hareketlerden birinin dahi yapılmaması halinde hareket unsuru ve dolayısıyla tipiklik gerçekleşmeyeceği suç da oluşmaz, bkz: Murat Volkan Dülger, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Hukuk Akademisi, 2021, s. 284.

³² Israr, bu suçun kadına karşı şiddetin bir görünümünü cezalandırdığını göstermesi açısından önemlidir. Nitekim bu husus öğretilerde de vurgulanmaktadır: “... Aynı bir çalışma konusu olmakla birlikte bütüncül yaklaşımı sağlamak bakımından belirtmeliyiz ki ‘ısrarın’ nedenini toplumsal cinsiyet kavramında aramak gerekmektedir. Nitekim fail profili ve eylem ile ulaşılmak istenen amaca baktığımızda, olayların %70-80’inde fail ile mağdur arasında önceden duygusal veya kişisel bir ilişkinin mevcut olduğunu, fiillerin eski eş, arkadaş veya sevgili tarafından işlenmekte ve mağdurların da kadın olduklarını görmekteyiz. Yakın partner şiddeti (intimate partner violence) olarak ifade edilen bu tür şiddette temel amaç takipteki mağdur ile bir ilişki kurulmadığı için intikam almak veya bitmiş bir ilişkiyi başlatmak suretiyle kadın üzerinde tahakküm kurmaktır.” Soygüt, s. 2787.

olduğu -olması gerektiği üzere- TCK'de açık bir biçimde tanımlanmamış, bu iş öğreti ve uygulamaya bırakılmıştır. İsrar eylemi, her somut olay özelinde uygulamacılar tarafından o olayın özelliği dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Buna göre mağdurun rahatsız olduğunu belirtmiş olmasına, faili aynı veya benzeri hareketi yapmaması konusunda uyarılmış olmasına, buna rağmen failin aynı veya benzer davranışı tekrar yapması durumunda ısrar olduğu kabul edilebilir³³.

Aslında ısrar etme dış dünyaya farklı hareketlerle yansıyarak görünen, kişinin iç dünyasına ilişkin bir husustur. Ancak bu suç açısından ısrar kendisini seçimlik hareketlerin huzursuzluk yaratacak boyutta tekrar edilmesi ya da kesintisiz bir biçimde devam ettirilmesi olarak gösterdiği için hareketlerin bu yoğunluğu ya da tekrar sayısı (frekansı) ayrı bir hareket olarak ele alınmalıdır. Bu da bizi suçun birleşmiş hareketli olduğuna, failde hem dış dünyaya tekrar ya da devamlılık olarak yansıyan ısrar iradesinin hem de bu irade doğrultusunda gerçekleştirdiği hareket(ler)in bulunması gerektiği sonucuna götürmektedir³⁴. Tabii suçun manevi unsurunu oluşturan failin kastının da tüm unsurlara yönelik olduğu gibi ısrar etmeyi de içermesi gerekir. Bu konuya manevi unsur başlığı altında tekrar döneceğiz.

İsrar, farklı seçimlik hareketlerle yapılabileceği gibi aynı seçimlik hareketin defalarca yapılması ya da elverişli olması halinde tek bir hareketin kesintisiz bir biçimde yapılması yoluyla da gerçekleşebilir. Dolayısıyla bu suç kesintisiz (mütemadi) suç özelliği de gösterebilir. Öte yandan seçimlik hareketlerin birden fazla yapılması yani bunda ısrar edilmesi suçun oluşması için gereken bir özellik olduğundan çok sayıda hareket olması zincirleme suç olarak kabul edilmeyip, bunlar tipik anlamda tek hareket olarak kabul edilerek suçun hareket unsuru içerisinde eriyerek tek hareketin varlığı olarak kabul edilir. Bu hem suçun oluşması hem de içtima uygulaması açısından önemlidir³⁵.

³³ Meral Ekici Şahin, "Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m. 123)", CHD, Y. 8, S. 23, Aralık 2013, s. 39.

³⁴ Kanunun gerekçesinde ısrar açıklanmış ancak bunun suçun hangi unsuruna ait olduğu açıkça belirtilmemiştir: "Suçun oluşması için, maddede belirtilen seçimlik hareketlerin ısrarlı şekilde yapılması gerekmektedir. İsrar, bir düşüncede veya davranışta ayak direme, üsteleme anlamına gelen bir sözcük olup, maddede belirtilen hareketlerin tekrarlanarak yapılmasını ifade etmektedir. İsrar, failin haksızlık içeriği bakımından cezayı gerekli kılabilecek boyuta erişmesini ifade eden bir ölçüttür. Haksızlık teşkil eden failin makul sayılabilecek ölçülerde gerçekleştirilmesi halinde bu suç oluşmayacaktır. İsrarın varlığı bakımından mutlaka aynı hareketin müteaddit defalar tekrarlanması şart değildir. Fail maddede belirtilen seçimlik hareketlerden birini ısrarla tekrarlayabileceği gibi farklı seçimlik hareketleri farklı yer ve zamanlarda tekrarlamak suretiyle de ısrar iradesini gösterebilir. Hâkim, ısrar unsurunun gerçekleşip gerçekleşmediğini somut olayın şartları çerçevesinde tespit edecektir." TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

³⁵ Nitekim Yargıtay 4. CD. TCK m. 123 bakımından verdiği bir kararda ısrar unsurunu aynen bu şekilde değerlendirmiştir: "Sanığın, katılana yönelik farklı zamanlarda gerçekleştirdiği mesaj gönderme şeklindeki eylemlerinin, TCK'nin 123. maddesinde düzenlenen kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunun 'ısrar' ögesini oluşturması karşısında, zincirleme suç hükümlerinin uygulanma koşullarının bulunmadığı gözetilmeden, aynı Kanun'un 43/1. maddesinin uygulanması hatalıdır." 4. CD. 15.10.2020, E. 2016/15269, K. 2020/12115.

Hareketlerin nicelik ve nitelik açısından yoğunluğunun ve/veya tekrar sayısının hangi andan itibaren ısrar etme eylemi olarak kabul edileceğinin belirlenmesi ise uygulama ve öğretiyeye bırakılmıştır. Dolayısıyla bu suç açısından eylemlerin bir bütün halinde değerlendirilmesi ve ısrar hareketinin gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespit edilmesi gerekir³⁶. Örneğin, birine bir kez telefon etmek³⁷, mektup yazmak, bir sergiye sırf belli bir kişiyi görmek için gitmek, doğrudan veya üçüncü kişi üzerinden iletişim kurmaya çalışmak, ismini öğrenmeye çalışmak, evini öğrenmek amacıyla adresini sormak veya kişinin yaşadığı sokakta kısa bir süre kişiyi izlemek suç tipinde aranan ısrar unsurunun oluşması bakımından yeterli değildir³⁸.

Bize göre bu doğru bir yaklaşımdır, aksi halde kanun koyucu kazuistik bir düzenleme yapmak zorunda kalacaktır ki bu modern ceza hukukunda hem kanun yapma tekniğe aykırı hem de somut olayda adaleti sağlamayı zorlaştırıcıdır. Burada çekince konusu olan husus, bu suçun cezasının miktarı gereği temyiz kanun yoluna açık kararlardan olmayıp, istinaf aşamasında kesinleşecek olmasıdır. Dolayısıyla her istinaf mahkemesinin ısrar bakımından ayrı bir ölçüt belirlemesi hem öngörülebilirlik (hukuk güvenliği ilkesi) hem de somut olay adaletinin gerçekleşmesi açısından sorun çıkarabilecektir. Bunun önüne geçilebilmesi için adliye teşkilatı tarafından gerekli önlemlerin alınması ve istinaf mahkemesi hâkimlerine gerekli eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin yapılması gerekir.

c. Fiziken Takip Etmek

Suçun seçimlik hareketlerinden ilki olan fiziken takip etmek, mağdurun fail tarafından bizzat takip edilmesi anlamına gelir. Birini takip etmek, belli bir süre boyunca birine yönelik olarak görsel veya fiziksel yakınlığın korunmasıdır³⁹. Bu mağdurun peşinden gitmek şeklinde olabileceği gibi

³⁶ Yargıtay 4. CD. TCK m. 123 bakımından verdiği bir başka kararında mağdurun dört kez aranmasını ısrar unsuru bakımından yeterli bulmuştur: “İncelemeye konu somut olayda; sanığın ikrara yönelik savunması, katılanın ise aşamalarda tutarlı beyanları karşısında, sanığın, katılanı araması ve “Gülcin” olup olmadığını sorması üzerine katılanın isminin “Gülcin” olmadığını söylemesine rağmen dosyaya sunulan TİB kayıtlarına göre 02/09/2014 – 03/09/2014 tarihlerinde 4 ayrı mesaj göndermesi şeklinde gerçekleşen eylemlerinde, ısrar unsurunun oluştuğu ve katılanı psikolojik ve ruhsal bakımdan rahatsız etme saikiyle hareket edildiğinin kabulü gerektiği, başka bir deyişle bu fiilin TCK’nin 123. maddesiyle korunan hukuki yararın ihlali niteliğinde olduğu ve dolayısıyla kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunun oluştuğu gözetilmeyerek, yerinde görülmeden gerekçeyle beraat kararı verilmesi,... Kanuna aykırı ve üst ve o yer Cumhuriyet Savcılarının temyiz nedenleri yerinde görüldüğünden, tebliğnameye aykırı olarak, HÜKMÜN BOZULMASINA,...” 4. CD. 28.04.2022, E. 2020/14707, K. 2022/11583.

³⁷ “...Yargılamaya konu somut olayda, katılanın sanık hakkındaki şikayeti nedeni ile 6284 Sayılı Yasa kapsamında alınan tedbir kararının sanığın katılanı aramasına dair yasaklama getirmemesi, tanık olarak beyanı alınan ...’ün ifadesinde geçen olayın aynı mahkemenin 2014/383 Esas sayılı dosyasına ilişkin olması ve dosyada mevcut HTS kaydında yalnızca 1 aramanın olduğu nazara alındığında; somut olayda ısrar öğesinin bulunmaması nedeniyle unsurları oluşmayan kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunda sanığın beraati yerine mahkumiyetine karar verilmesi,... Bozmayı gerektirdiğinden...” 4. CD. 20.10.2020, E. 2020/20839, K. 2020/12721.

³⁸ Soygüt, s. 2786.

³⁹ Selin Türkoğlu, Ceza Hukuku Açısından İsrarlı Takip, İstanbul, On İki Levha, 2020, s. 84; Özar, s. 1409.

sık sık karşısına çıkılması ya da farklı şekillerde failin kendini mağdura görünür hale getirmesi, varlığını fiziksel olarak hissettirmesi olarak da gerçekleşebilir. Nitekim Kanun'un gerekçesinde bu hareket, örneklerle güzel bir biçimde açıklanmıştır:

“Bu takip olgusu, mağdurun fiziki olarak izlenmesi şeklinde gerçekleştirilebileceği gibi haberleşme ve iletişim araçları, bilişim sistemleri veya üçüncü kişileri kullanarak mağdurla temas kurulmaya çalışılması şeklinde de ortaya çıkabilecektir. Fiziki takibin mutlaka mağdurun peşinden gitmek şeklinde gerçekleşmesi şart değildir. Bunun yanı sıra, failin farklı zaman ve mekânlarda mağdurun karşısına çıkması, onun bulunduğu ortamlarda yanına yaklaşması ve böylece kendisini sürekli olarak mağdura görünür kılmaya çalışması halinde de takip olgusu gerçekleşecektir. Bu kapsamda iş yeri, okul, çarşı, pazar ve benzeri yerlerde sıklıkla mağdurun karşısına çıkılması veya takip edildiğinin hissettirilmesi ya da konutunun önünde, sokağının girişinde beklenmesi gibi fillerin ölçsüz biçimde tekrarlanması, fiziki takip olarak kabul edilebilecektir”⁴⁰.

Birinin tesadüfen bir başka kişiyle birkaç kez karşılaşması ya da birinin kendisinin izlendiği zannetmesi halinde ise fiziken takip etmek söz konusu değildir. Zira burada ne failin kasten gerçekleştirdiği bir ısrar etme ne de takip etme söz konusudur. Dolayısıyla mağdurun ne hissettiğinden önce failin bütün olarak hareketlerine bakılmalı ve buna dayanılarak failin bunu kasten mi yoksa tesadüfen mi yaptığı incelenmeli ve mutlaka bu durum delillere dayandırılarak tespit edilmeli, yalnızca mağdurun beyanına dayanılarak bir kanaate varılmamalıdır.

Fiziki takip konusunda ısrarın varlığının kabul edilmesi için bu hareketin mutlaka farklı zamanlarda birkaç kez gerçekleşmesi gerekmez. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu suç kesintisiz hareketle de işlenebilir⁴¹. Örneğin, mağdurun aynı gün içinde kesintisiz bir biçimde uzun saatler boyunca izlenmesi ya da gözetlenmesi halinde de ısrarlı bir biçimde fiziksel takibin varlığı kabul edilmelidir⁴².

⁴⁰ TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

⁴¹ “Mahkemece, müştekinin çocuğu ile sağlık ocağına gittiği sırada şüphelinin içinde bulunduğu araç ile kendisini takip ettiği, sağlık ocağında yaklaşık 20 dakika kadar kalıp çıktığında da kapı önünde beklediğini gördüğü ve yine araçla peşinden geldiği, müştekinin durumu haber vermek için eşinin iş yerine yöneldiği halde şüphelinin takibine devam ettiğini ve iş yerine girince şüphelinin de aracını park ettiği, durumu eşine anlatması ve eşinin isteği üzerine caddeye çıkıp yürüdüğünde şüphelinin yeniden aracını çalıştırıp takibe geçtiği oluşa uygun olarak kabul edilmiş ve açıklanan eylemin kişilerin huzur ve sükununu bozma suçunu oluşturduğuna ilişkin vasıflandırmanın doğru olduğu anlaşıldığından, delillerle iddia ve savunma göz önünde tutularak tahlil ve takdir edilmiş sübutu kabul olunan fiilin unsurlarına uygun şekilde tavsif ve tatbikatı yapılmış bulunduğundan, ... sanık müdafinin yerinde görülmeyen temyiz itirazlarının reddiyle hükmün ONANMASINA...” 14. CD. 28.1.2014, E. 2012/8472, K. 2014/1008.

⁴² Özar, s. 1409.

Suçu oluşturan ilk hareket açısından takibin fiziksel olarak yapılması gerekir. Fiziksel takip yok ise diğer seçimlik hareketin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmalıdır. Öğretide Özar, teknolojinin olanakları kullanılarak failin oturduğu yerden mağduru takip etmesinin ya da gözetlemesinin ısrarlı takip suçunu oluşturmayacağını; örneğin mağdurun dijital bir ağ üzerinden izlenmesinin, GPS ile takip edilmesinin ya da insansız hava aracı (drone) tarafından takip edilmesinin “bu suç oluşturmayacağını”, bu davranışların ancak özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar bağlamında değerlendirilebileceğini, oysa coğrafi sınır tanımayan siber ısrarlı takibin bugün fiziki takipten daha yaygın olduğunu ve mağdurlar üzerinde fiziki takip gibi etki yarattığını, bu nedenle düzenlemede sanal ortamın dikkate alınmayarak takibin fiziksel alanla sınırlandırılmasını doğru bulmadığını ifade etmektedir⁴³.

Yazarın görüşlerine katıldığımızı ifade etmeliyiz. Gerçekten yazarın da ifade ettiği üzere sanal alanda bilişim sistemleriyle yapılan takip fiziksel takip olarak kabul edilemez. Bu en başta mantığa, sonra da kanun metninin lafzına aykırı bir akıl yürütme olur. Öte yandan yazarın yukarıda örneklediği ve suç oluşturmayacağını ifade ettiği eylemlerin hepsi suçun diğer seçimlik hareketinin vasıtası olarak sayılan bilişim sistemlerinin kullanılması açısından değerlendirilmelidir. Buradaki ilk bakışta anlaşılması güç olan “önemli ama esaslı ayrıntı” yazarın görüşünü haklı çıkarmaktadır. Zira suçun diğer seçimlik hareketinde yalnızca mağdurla temas kurmak amacıyla bilişim sisteminin kullanılması düzenlenmiştir; bilişim sisteminin mağdurun takip edilmesi için kullanılması suç tipinde düzenlenmemiştir! Bu suç tipi, hareket bakımından bağlı hareketli bir suç olarak düzenlendiği, yani hareketler tek tek tanımlandığı için yorum yoluyla bilişim sistemlerinin mağdurun takibi için kullanılması suçun seçimlik hareketi olarak kabul edilemez, takip yalnızca ısrarlı şekilde “fiziksel” olarak gerçekleştirildiğinde suç oluşturan bir davranıştır. Aksine bir kabul ve uygulama kıyasa varan genişletici yorum olur, bu yorum türü ise TCK m. 2/3 ile açıkça yasaklanmaktadır. Oysa bilişim sistemlerinin insanların takip edilmesi için kullanıldığı herkes tarafından bilinen bir gerçektir⁴⁴. Bize göre, kanun maddesi gerekçesi ile birlikte değerlendirildiğinde, kanun koyucu bu önemli ayrıntıyı atlamış ve düzenlemeyi eksik yapmıştır. Bu tür eylemleri cezalandırmak amacıyla bir suç ihdas eden kanun koyucunun burada bilinçli bir boşluk yarattığını düşünmüyoruz. Dolayısıyla bu suçtan elde edilmek istenen genel ve özel önleme amacına ulaşılması için en kısa zamanda bu yasal boşluk bir kanun değişikliği ile doldurulmalıdır. Aksi halde ya bu eylemler cezasız kalacak ya da mahkemeler genişletici yorum uygulamak ve bilişim sistemlerinin takip için kullanılması hareketini de

⁴³ Özar, s. 1410.

⁴⁴ Susan Van der Aa, “International (Cyber) Stalking: Impediments to Investigation and Prosecution”, Studies in Global Justice, No. 8, 2011, s. 194.

suç tipi içinde kabul ederek hatalı ve hukuka aykırı uygulamalar yapmak durumunda kalacaklardır. Bunun ise hem hukuka hem de adaletin gerçekleşmesi amacına aykırı olduğu açıktır.

d. Mağdur ile Temas Kurmaya Çalışmak

Bu suçu oluşturan diğer hareket ise haberleşme ve iletişim araçlarını, bilişim sistemlerini veya üçüncü kişileri kullanarak mağdur ile temas kurmaya çalışmaktır. Kanun koyucu temas kurmak hareketinin nasıl yapılacağını tarif etmiştir. Suçun bu seçimlik hareket unsurunun gerçekleşmesi için failin mağdurla temas kurması ya da bir başka ifadeyle iletişime geçmesi gerekmez; failin bu amaçla hareketini gerçekleştirmesi ve bu hareketini ısrar oluşturacak şekilde tekrarlaması ya da devam ettirmesi yeterlidir. Dolayısıyla mağdur okumasa dahi mağdura defalarca elektronik posta gönderilmesi, mağdur telefonu açmasa ya da telefonun sesini duymasa da defalarca aranması, mağdurun telesekreterine ya da sesli mesaj uygulamasına mesajlar bırakılması veya sosyal medya mecralarından mağdura defalarca arkadaşlık isteğinde bulunulması halinde ısrar hareketi gerçekleşmiş olur⁴⁵.

• *Haberleşme ve İletişim Araçlarını Kullanmak:* Bu hareketin gerçekleştirebileceği ilk yöntem haberleşme ve iletişim araçlarını kullanmaktır. Günümüzde ve gelecekte insanlar arasında haberleşmeyi ve iletişimi sağlayan her türlü donanım ve yazılım bu kapsam içinde değerlendirilmelidir. Dolayısıyla günümüz açısından telefon, elektronik posta, anlık mesajlaşma uygulamaları (şebekeler üstü hizmet sağlayıcılar) olarak adlandırdığımız “Whatsapp”, “Signal”, “Telegram”, “FaceTime”, “Messenger” vb. uygulamalar, yazılı mektup, kargo vb. bu kapsam içine girmektedir. Bu tanım sınırlayıcı değildir, teknolojinin neredeyse her gün geliştiği ve her an yeni uygulamaların ortaya çıktığı bilişim çağında uygulamacıların elini bağlamamak benzer haksızlıkların yaptırımsız kalmasının önüne geçmek açısından sınırlayıcı olmayan bu düzenleme yönteminin yerinde olduğunu söylemeliyiz⁴⁶.

• *Bilişim Sistemlerini Kullanmak:* Mağdurla temas kurmaya çalışma hareketi bilişim sistemleri kullanmak suretiyle de gerçekleştirilebilir. Bir önceki paragrafta belirtmiş olduğumuz iletişim teknolojilerinin çoğu, bilişim sistemleri aracılığıyla kullanılmaktadır. Aslında belli bir amaç

⁴⁵ Türkoğlu, s. 87; Özar, s. 1411.

⁴⁶ Nitekim madde gerekçesinde de benzer hususlar belirtilmiştir: “Teknolojideki hızlı gelişmeler, haberleşme ve iletişim araçları ve bilişim sistemlerinin çok yoğun ve yaygın kullanımı, bireylerin bu araçlar üzerinden bağlantı kurmasını ve birbirini takibini kolaylaştırmıştır. Ne var ki bu araçlar, ısrarlı takip eylemlerinde de sıklıkla kullanılmaktadır. Özellikle bilişim sistemleri alanında üretilen yeni araçlar, faillerin mağdurla iletişime geçme imkân ve yöntemlerini her geçen gün artırmaktadır. Böylece mektup, faks, kısa mesaj veya e-posta gönderme ya da telefon etmenin yanı sıra failler internet üzerinden oluşturulan programlar, uygulamalar ve sosyal mecralar aracılığıyla söz konusu iletişimi kolaylıkla sağlayabilmektedir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

için çıkarılan bir uygulama, örneğin kısa cümlelerle bilgi paylaşmak için üretilen Twitter ya da görüntü paylaşmak için üretilen Instagram bir süre sonra anlık ileti göndermek için de kullanılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla bu yazılımlar genellikle birkaç işlevi birden yerine getirmekte ve bunların kullanılabilmesi için artık rahatlıkla bilişim sistemi olarak tanımladığımız bir akıllı cep telefonuna ya da tablet bilgisayara ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla yalnızca ileti gönderilmeyip bir şekilde failin, mağduru ısrarla takip etme hareketini bilişim sistemleri aracılığıyla, örneğin sosyal medya mecraları aracılığıyla gerçekleştirmesi halinde de suç işlenmiş olacaktır. Burada tartışılması gereken önemli bir husus, failin doğrudan kendisinin değil de geliştirmiş olduğu ya da hali hazırda bulunan bir yapay zekâ (YZ) uygulamasını kullanarak mağduru ısrarlı takip etmesi halinde suçun oluşup oluşmayacağıdır. Bize göre, henüz genel YZ geliştirilmediği, bu kullanılacak olan failin talimatları doğrultusunda hareket edecek bir uzman YZ olacağı için söz konusu yazılımı kullanan ve talimatı veren kişi fail olacak ve bu hareket de bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle ısrarlı takip hareketi sayılacaktır. Örneğin otonom sürüş sistemine sahip camları siyah renkte olan bir aracın içinde bir insan olmamasına rağmen sürekli olarak veya aralıklı ama sıklıkla mağduru takip etmesi halinde artık fail bu uzman YZ'ye sahip araca gerekli komutları veren kişi olacaktır.

- *Üçüncü Kişileri Kullanmak:* Üçüncü kişileri kullanarak temas kurmaktan failin bizzat kendisinin değil, üçüncü bir kişiyi araç olarak kullanıp mağdurla ısrarlı bir şekilde temas kurmaya çalışması anlaşılmalıdır. Örneğin, üçüncü bir kişi aracılığıyla elektronik posta göndermek, anlık ileti yoluyla mesaj göndermek, üçüncü kişinin gidip bizzat kendisinin mağdurla görüşmesini sağlamak gibi⁴⁷. Failin kendi varlığını belli edecek şekilde kargo ile hediye göndermesini, çiçek yollamasını da biz bu hareket kapsamında saymaktayız⁴⁸, zira kargo şirketi ya da çiçekçi üçüncü kişi olarak kullanılmakta ve bir şekilde mağdurla ısrarlı bir şekilde temas kurulmaya çalışılmaktadır⁴⁹. Üçüncü kişinin kullanılması bakımından dikkat edilmesi gereken husus, mağdurla temas kurmak için kullanılan üçüncü kişinin bu suça iştirak etme iradesiyle hareket edip etmediğidir.

⁴⁷ Nitekim madde gerekçesinde de benzer hususlar belirtilmiştir: “Diğer yandan, ısrarlı takip failleri zaman zaman mağdur ile iletişime geçmek amacıyla üçüncü kişilerden de faydalanmaktadır. Fail mağdurla bizzat iletişim kurmadığı veya kurmadığı hallerde onun yakın çevresindeki kişileri kullanarak mağdura ulaşmaya çalışmaktadır. Hatta fail bazen mağdurun hiç tanımadığı kişileri dahi bu amaçla kullanabilmektedir. Üçüncü kişilerin kullanılmasında fail, bu kişilerin bizzat mağdur ile yüz yüze görüşmelerini sağlayabileceği gibi kendisi yerine bu kişiler tarafından iletişim ve haberleşme araçları veya bilişim sistemlerinin kullanılması suretiyle de mağdurla temas kurulmasını temin etmeye çalışabilecektir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

⁴⁸ Aynı görüşte bkz: Taşkın, s. 293; Ahmet Türkmen, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak İsrarlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C: 11, Özel Sayı 2009, Y. 2010, s.

1391.

⁴⁹ Aksi yönde bkz: Özar, s. 1407.

Eğer üçüncü kişi bu suçta iştirak etme iradesiyle hareket ediyorsa duruma göre müşterek fail ya da suçta yardım eden olarak sorumlu tutulabilecektir. Failin her hareketinde farklı bir üçüncü kişiyi kullanması halinde ise üçüncü kişiler açısından ceza hukuku sorumluluğu iştirak konusunda belirtilecektir, fail açısından ise hareket unsuru gerçekleşmiş olacaktır. Aslında bu durum TCK m. 37/2’de dolaylı faillik olarak düzenlenmiştir. Kanunun genel hükümlerinde düzenlenen bu durum bu özel normda seçimlik hareket olarak tekrar edilmiştir. Failin suçun işlenmesinde kullandığı üçüncü kişinin kusur yeteneği olmaması halinde suçun cezası artırılarak verilecektir. Bize göre ısrarı oluşturan çok sayıda temas kurma hareketinden yalnızca birinin bile kusur yeteneği olmayan bir kişiye yaptırılması halinde TCK m. 37/2 c. 2 gereğince faile cezası artırılarak verilmelidir.

Yukarıda “*takip etmek için bilişim sistemlerinin kullanılması*” ve “*temas kurmak amacıyla üçüncü kişilerin kullanılması*” hareketleri birlikte değerlendirildiğinde şu soruya yanıt verilmesi gerekir: Fail bizzat kendisi mağdur ile fiziken temasta bulunursa ya da bu amaçla hareket ederse ne olacaktır? Suç tipinde failin fiziken takip etmesi ve temas kurmak amacıyla vasıta kullanılması düzenlenmiştir. Failin yaralama, cinsel saldırı vb. olmadan, fiziksel olarak takip de etmeden, fiziksel olarak temas kurması; örneğin, mağdurun evinin ya da iş yerinin kapısının önünde her sabah bir demet gülle beklemesi ve mağdur geçerken başından aşağı gül yaprakları dökmesi halinde ne olacaktır? Benzer şekilde failin her gün mağdurun iş yerinin önüne gelerek megafonla “seni seviyorum” demesi ve gitmesi halinde bu durum sırf bir “ilan-ı aşk” meselesi olarak mı ele alınacaktır? Maalesef kanun koyucu bu durumu da düşünmemiş ve eksik bırakmıştır. Dolayısıyla “bilişim sistemleriyle takip için belirtmiş olduğumuz hususlar” burası için de geçerlidir. Burada da bir kanun boşluğu vardır ve bu boşluğun doldurulması gerekir. Aslında daha kolay olanı, kanun koyucunun bu şekilde bağlı hareketli bir suç tipi oluşturmak yerine İstanbul Sözleşmesi’nde belirtildiği gibi serbest hareketli bir suç oluşturarak suçun tanımını uygulama ve öğretiyi bırakmasıdır. Ancak anladığımız kadarıyla kanun koyucu suçta ve cezada kanunilik ilkesi ve belirlilik ilkesi gereğince ceza sorumluluğunu çok genişletmeyecek bir düzenleme yapmak istemiş, bu kez de yasal boşlukların oluşmasına sebebiyet vermiştir. Eğer kanun koyucu bu suç tipini oluşturma bakımından hala aynı düşüncede ise yukarıda belirtmiş olduğumuz kanun boşluklarını bir an evvel düzeltmelidir.

e. Netice

Israrlı takip neticeli bir suçtur. Suçun oluşması için yalnızca yukarıda sayılan hareketlerin yapılmış olması yetmez, bu hareketlerin neticesi olarak mağdur üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşması ya da mağdurun kendisinin ya da yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duyması gerekir. Suçun oluşumu için bu neticelerden birinin ya da ikisinin birlikte ortaya çıkması gerekir. Neticenin yoğunluğuna göre neticenin haksızlığı da artacağından

bu durum TCK m. 61 uyarınca suçun cezasının belirlenmesi aşamasında dikkate alınmalıdır.

• Mağdur Üzerinde Ciddi Bir Huzursuzluk Oluşması

Neticenin yalnızca huzursuzluk derecesinde kalması yeterli değildir, bunun ciddi bir huzursuzluk seviyesine ulaşması gerekir. İnsan günlük yaşamda hoşlanmadığı ya da kendisine hep kötü haberler veren bir kişinin bir kez aramasından dahi yeri geldiğinde huzursuz olabilmektedir. Ancak bu huzursuzluk genellikle anlık olmakta ya kısa bir sürenin geçmesiyle ya da araya başka olayların ve/veya düşüncelerin girmesiyle bu huzursuzluk anı unutulmaktadır. Dolayısıyla bir sınırlandırma getirilmeksizin her huzursuzluk halinin cezalandırılması ceza sorumluluğunu fazlasıyla genişletebilecektir. Bu nedenle yasa koyucu bize göre yerinde olarak huzursuzluğun ciddi bir seviyede olmasını aramıştır⁵⁰. Huzursuzluk neticesi bakımından bunun ciddi derecede olmasının aranmasını eleştiren muhalefet şerhlerine⁵¹ ve öğretilerdeki görüşlere⁵² katılmadığımızı ifade etmeliyiz. Bu

⁵⁰ 7407 sayılı Kanun'un meclis görüşmeleri sırasında getirilen bazı eleştirilere Adalet Komisyonu tarafından hazırlanan raporda verilen yanıtta bu hususa değinilmiştir: "Suç, sadece hareket suçu olmadığından ısrarlı şekilde kişiyi fiziken takip etmekle, haberleşme, iletişim ve bilişim sistemleri aracıyla iletişim kurmakla suç oluşmayacaktır. Hareketin neticede mağdurda ciddi bir huzursuzluk oluşmasına ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olması gerekecektir. Bu neticenin düzenlenmeden çıkması durumunda ise ceza hukukundaki belirsiz durumu ortaya çıkabilecektir. Belirsizliğin olduğu noktada ise ceza hukuku bir tehdit aracı olarak kullanılmaya başlanmakta ve özgürlükler her zaman tehdit edilir hale gelmektedir". TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

⁵¹ "Ciddi huzursuzluk" kavramı belirli olmadığı ve uygulamada keyfiğe yol açabileceği gerekçesiyle, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşcier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından eleştirilmiştir: "Teklifin gerekçesinde bu suçun unsurlarından biri olarak ısrarlı takip fiilinin mağdurun üzerinde 'ciddi bir huzursuzluk oluşturma' gösterilmektedir. İsrar fiilinin nicelik ve nitelik itibarıyla mağdur üzerinde 'ciddi huzursuzluk oluşturma' kavramından ne anlaşılması gerektiği, gerekçede ve teklif maddesinde herhangi bir kistas olmaksızın, hâkimin takdirine bırakıldığı görülmektedir. Bu da, nelerin, neden ve nasıl 'huzursuzluk' verebileceği ve bu huzursuzluğun derecelerinin hangi ölçütlerle ve ne şekilde belirlenebileceği, keyfi uygulamalara yol açabileceği gibi, konuya ilişki hâkime oldukça geniş bir takdir alanı sağlamaktadır. Aynı sorun, ısrarlı takip suçunun ikinci ölçütü olarak gösterilen 'kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olması' konusunda da geçerlidir. Düzenleme, bu haliyle keyfi yorumlara açık görünmektedir." TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 81.

Bu düzenleme 7407 sayılı Kanun'un meclis görüşmeleri sırasında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir tarafından benzer yönde eleştirilmiştir: "Teklifin gerekçesinde bu suçun oluşabilmesi kriterlerinden biri olarak ısrarlı takip fiilinin mağdurun üzerinde 'ciddi bir huzursuzluk oluşturma' gösterilse de 'ciddi huzursuzluk oluşturma' kavramından ne anlaşılması gerektiği gerekçede ve teklif maddesinde belirlenen bir kriterin olmaması sebebiyle hâkimin takdirine bırakılmaktadır. Düzenleme bu haliyle keyfi yorumlara açık görünmektedir." TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

⁵² "Kanaatimizce madde metninde huzursuzluğa ciddi sıfatının eklenmesi yerinde olmamıştır. Madem hareketin tehlikeliliği ile yetinilmeyip bir de zarar sonucu aranıyor, makul bir huzursuzluk ve kaygı düzeyi suçun oluşumu için yeterli görülüyordu. "Ciddi huzursuzluk" ölçütünün suçun uygulanma alanını daraltması yanında, bu ölçütün tespiti de ayrı bir tereddüt noktasıdır. Tereddüt şuradadır: Bu tespit hakim/adli tıp raporuyla mı olacaktır yoksa hâkimin dosya kapsamından ulaşacağı kanaatiyle mi? Bize göre mağdurun beyanı ve hâkimin genel, olağan hayat tecrübesiyle varacağı sonuç yeterli olmalıdır. Ancak süreçte uygulama farklarının ve kanunun murad etmediği işlemlerin doğması muhtemeldir." Özar, s. 1413.

seviyenin nerede belirleneceği ise doğru bir biçimde öğreti ve uygulamaya bırakılmıştır; zira bunun için kanun tarafından belli bir ölçüt konulması hem yasa yapma tekniği bakımından uygun değildir hem de mümkün değildir. Hâkim her somut olayda, failin gerçekleştirdiği hareketi, ortaya çıkan neticeyi ve bu neticenin mağdurda yarattığı etkiyi, gerektiğinde mağdurdaki etkisini ve bunun derecesini uzman bilirkişiden de faydalanmak suretiyle belirleyecektir⁵³.

Nitekim öğretilerde bu suça karakteristiğini veren özelliğin huzursuzluk hali olduğu şu şekilde ifade edilmektedir⁵⁴ :

“Günümüzde ise, eyleme karakteristik özelliğini veren, geçmişte nezaketsizlik olarak kabul edilebilecek davranışların rıza gösterilmemesine karşın tekrarlanması, zamana yayılmak suretiyle ısrarlı bir hale gelmesi ve mağdurda yarattığı korku ve kaygı sonucu günlük hayatını değiştirmesine neden olmasıdır. Mağdur, bu eylemler neticesinde huzursuz olma, sokağa çıkmama, toplu taşıma araçlarına binmeme, cinsel tacize uğrama konusunda endişe duyma, bedenini ve cinselliğini saklama, sosyal hayattan ve iş hayatından çekilme, eğitimi yarıda bırakma, yeni bir duygusal ilişki kuramama, çocuklarının bakımını yürütememe gibi çeşitli ve ağır sonuçlara maruz bırakılmaktadır”.

• Mağdurun Kendisinin ya da Bir Yakının Güvenliğinden Endişe Duyması

Mağdurun kendisinin ya da bir yakının güvenliğinden endişe duyması neticesi açısından belirli bir derece aranmamıştır, mağdurun bu hissiyata kapılması neticenin gerçekleşmesi bakımından yeterli görülmüştür. Bize göre huzursuzluk açısından aranan “ciddi olma” derecesi, bu netice açısından da aranmalıydı. Ancak her ne kadar suç tipinde böyle bir derece aranmamaktaysa da; uygulamada suçun oluştuğunun kabulü için mağdurun güvenlik açısından hissettiği neticenin belli bir seviyede olması yani neticenin haksızlığının cezaya müstahak olma sınırını aşması gerekir. Bu nedenle söz konusu endişenin makul bir seviyeye ulaşması ve bunun her somut olay bakımından hâkim tarafından değerlendirilmesi gerekir.

⁵³ Madde gerekçesinde de bu durumun hâkim tarafından belirlenmesi gerektiği açık bir biçimde ifade edilmektedir: “Ayrıca bu suçun oluşabilmesi için ısrarlı takip failinin mağdurun üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşturmaya ya da kendisinin veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına neden olması gerekir. Bu durum somut olayda hâkim tarafından belirlenecektir. Bu belirleme yapılırken ısrar failinin nicelik ve nitelik itibarıyla mağdur üzerinde ciddi bir huzursuzluk oluşturmaya ya da kendisi veya yakınlarından birinin güvenliğinden endişe duymasına elverişli olup olmadığına bakılacaktır. Diğer yandan, ısrarlı takip failinde mağdur bizzat kendi güvenliğinden endişe duyabildiği gibi failin ısrarla tekrarlanan bu davranışları nedeniyle yakınlarından birinin güvenliğinden de endişe duyabilmektedir. Fail mağdur üzerinde kurmaya çalıştığı baskı nedeniyle kimi zaman mağdurun yakınlarını da hedef alarak hareket etmektedir. Failin, takip ettiği düşüncesini vermek veya kendisiyle görüşmeye ikna etmek amacıyla mağdurun babasının iş yerine ait fotoğrafları çekip mağdura göndermesi buna örnek gösterilebilir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

⁵⁴ Soygüt, s. 2786.

Bu neticede yer alan “yakınlar” ifadesinden kimlerin anlaşılması gerektiği suç tipinde açıkça tanımlanmamıştır. Bize göre bu ifade geniş yorumlanmalı, mağdurun kendi açısından önemli gördüğü, değer verdiği, başına bir şey geldiğinde herhangi bir kişiye gelecek zarar nedeniyle insan olmaktan kaynaklanan üzüntünün üstünde bir üzüntü duyacağı kişi ya da kişiler bu ifade içerisinde kabul edilmelidir⁵⁵.

Bu suçta hareketten bağımsız netice de arandığı için hareket ile netice arasındaki nedensellik bağının da ortaya konulması gerekir. Dolayısıyla mağdurdaki kaygı ve/veya endişe halinin failin gerçekleştirmiş olduğu hareketler neticesinde ortaya çıkmış olması gerekir. Yoksa mağdur bir başka nedenden ya da kendi ruhsal durumundan dolayı depresyondaysa ya da sürekli bir endişe ve kaygı halinde ise artık bu neticenin failin hareketinden kaynaklandığı söylenemez ve suç oluşmaz.

Düzenlemeyi bu açıdan uygun bulmadığımızı ifade etmeliyiz. Bu suç tipi bir zarar suçu değil, somut tehlike suçu olarak düzenlemeliydi⁵⁶. Failin yaptığı hareketler suçun işlenmesi için yeterli olmalı, bu hareketlerin mağdurda endişe ve kaygıya yol açabilecek nitelikte olması ise objektif cezalandırılabilme şartı olarak düzenlenmeliydi⁵⁷. Suç tipi bu haliyle hali hazırda depresyonda olan ya da ruhsal olarak normalden fazla kaygılı ve endişeli insanlar bakımından adeta işlenemez suç niteliğindedir. Fail tarafından mağdurun böyle bir ruh halinde olduğu savunması yapılması ve bunun ispat edilmesi halinde failin cezalandırılması mümkün değildir, zira netice fail tarafından istenilse de oluş(a)mamaktadır. Oysa gerçek hayatta bu eylemler bu kişilerde normal bir ruh sağlığına sahip olan kişilere göre daha fazla etki gösterebilecek ve belki de kalıcı hasarlar bırakabilecek niteliktedir. Dolayısıyla suç tipinin bu açıdan da bir kez daha gözden geçirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

f. Suçun Nitelikli Hali

Bu suçta üç farklı nitelikli hal aranmakta ve bu hallerden herhangi birinin bulunması halinde suçun cezasının artırılması öngörülmektedir. Buna

⁵⁵ Benzer yönde bkz: Özar, s. 1413.

⁵⁶ Aynı yönde: Soygüt, s. 2804.

⁵⁷ Suç tipinin soyut tehlike suçu olarak mı yoksa somut tehlike suçu olarak mı düzenlenmesi gerektiğine ilişkin bir açıklamaya yer vermemiş olmasına karşın benzer görüşe makalesinde Özar da yer vermiştir: “Suçta aranan netice, mağdurun failin hareketlerinden kaygı ya da endişe duyup duymadığını araştırmayı da gerektirmektedir. Bu durumda, bir bakıma objektif olarak ısrarlı takip oluşturabilecek davranışlar, sırf mağdurun bu hareketler neticesinde huzursuzluk veya endişe duymaması nedeniyle cezasız kalabilecektir. Tehdit suçunda salt tehditte bulunmayı yeterli göyerek zarar tehlikesinin objektif varlığı ile yetinen kanun koyucunun ısrarlı takibe gelince mağdurda ciddi huzursuzluk ya da güvenlik endişesi aramasının, hürriyete karşı suçların amaçsal, tarihsel ve sistematik temelinde de ters düştüğü düşüncesindeyiz. Karşılaştırmalı hukuk da bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, İtalya ve ABD gibi pek çok ülke mevzuatında bu suç tehlike suçu olarak yer almakta, fiilin mağdurda gerçek bir korku (actual fear) yaratması aranmamaktadır.” Özar, s. 1412.

göre suçun temel unsurlarına ek olarak suçun; a) Çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi, b) Mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması, c) Hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi, suçun nitelikli halini oluşturmaktadır.

• Suçun Çocuğa Karşı İşlenmesi

Bu nitelikli hallerden çocuk, TCK'nin 6. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre 18 yaşın altında olan herkes (19'dan gün almamış) çocuk sayılır. Mağdur, evlenme vb. bir nedenle Medeni Hukuk bakımından ergin kılınsa da eğer suçun işlendiği tarihte 18 yaşın altında ise ceza hukuku bakımından çocuk kabul edilir ve fail hakkında suçun nitelikli hali uygulanır. Failin, mağduru 18 yaşından büyük zannederek suçu işlemesi ancak mağdurun gerçekte 18 yaşından küçük olması halinde ise fail hakkında suçun nitelikli hallerinde hata düzenlemesinin (TCK m. 30/2) uygulanması söz konusu olabilir.

• Suçun Ayrılık Kararı Verilen veya Boşandığı Eşe Karşı İşlenmesi

Suçun ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi bir başka nitelikli haldir. Uygulamada özellikle bu hukuki statüde olan kişiler arasından erkekten kadına yönelik ölüme varıncaya kadar çeşitli ağırlıkta şiddet uygulandığı sıklıkla görülmektedir. Kanun koyucu bu hususu dikkate alarak bunu nitelikli hal olarak düzenlenmiştir. Kanun'un bu düzenlemesi sınırlayıcı niteliktedir, çünkü bu nitelikli hal yalnızca Medeni Kanun'a göre haklarında ayrılık ya da boşanma kararı verilmiş kişilerden biri diğerine karşı bu suçu işlerse uygulanabilir.

Uygulamadan ve haberlere yansıyan olaylardan bilinmektedir ki, ısrarlı takip suçunun bu şekilde işlenmesi için fail ile mağdur arasında sonlanmış olsa da bir evlilik bağının ya da ayrılık kararının bulunması gerekmez. Tarafların arasında evlilik bağı bulunmasa da birlikte yaşama, sevgili olma, çıkma ya da hoşlanma gibi duygusal ve/veya cinsel bir birlikteliğin olması mümkündür⁵⁸. Kamuoyuna yansıyan olaylarda, özellikle kadın cinayetlerinde, taraflar arasında evlilik bağı olmasa da kadına yönelik şiddetin gerçekleştiği söz konusu eylemlerde şiddet boyutuna varmadan ya da şiddetle birlikte ısrarlı takip eyleminin de var olduğu görülmekte ve bu hususlar mahkeme kayıtlarına da girmektedir. Hatta kimi zaman bu tür ısrarlı takip eylemleri henüz boşanma sürecinde olan ancak haklarında ayrılık kararı verilmemiş kişiler arasında da görülmektedir. Eğer bu suç tipiyle elde edilmek istenen amaçlardan birisi kadına yönelik her türlü şiddetin önüne geçilmesi ise bu nitelikli hal her türlü ilişki çeşidi düşünülerek kaleme

⁵⁸ Aynı yönde bkz: Özar, s. 1418.

alınmalıdır. İlişkinin varlığı konusunda ise ispat zorluğu çekilmeyecektir, zira tanık veya taraflar arasındaki yazışmalar ya da görüntüler bir ilişkinin varlığını kanıtlama bakımından yeterli olacaktır. Dolayısıyla bu nitelikli halin mahkeme tarafından ayrılık kararı verilmiş ya da boşanmış eşle sınırlanması yerinde olmamıştır⁵⁹.

• Suçun, Mağdurun Okulunu, İş Yerini, Konutunu Değiştirmesine ya da Okulunu veya İşini Bırakmasına Neden Olması

Suç tipinde düzenlenen bir diğer nitelikli hal failin işlemiş olduğu suçun neticesinde mağdurun okulunu, iş yerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olmasıdır. Görüldüğü üzere bunlar suçun oluşumu için gerekli olan ciddi huzursuzluk ve güven endişesinin yanında mağdur üzerinde etki gösteren ek neticelerdir⁶⁰. Bunlar, suçun neticesinden mağdurun gerçekten etkilendiğini göstermesi açısından önemli olduğu gibi, bu hususların ispatı da kolaydır. Dolayısıyla bu etkilere ya da ek neticelere suçun nitelikli unsuru olarak yer verilmesi yerinde olmuştur.

⁵⁹ Bu nitelikli hal bizimkine benzer gerekçelerle, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşcier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından eleştirilmiştir: “Ayrıca, bu suçun öznelinin sadece ayrılık kararı verilmiş ve boşandığı eş ile sınırlanması da bu konuda mağduriyet yaşayan kadınlar arasında da medeni hal ayrımcılığına yol açmaktadır... Nitelikli hallerin bu şekilde tahdidi olarak sınırlandırılması, suçun elektronik iletişim araçları ile işlenmesi veya evlilik bağı haricinde kurulan ilişki dolayısıyla işlenmesi gibi, durumlara ilişkin bir nitelikli hal düzenlenmesi düşünülmemesi nedeniyle başka bir sorun da oluşturmaktadır... Ayrıca ısrarlı takipte, suçunun nitelikli halleri tahdidi bir şekilde sıralanmıştır. Bu durum, nitelikli haller arasında sayılmayan, örneğin takibin, ayrılık kararı verilen ya da boşanılan eşe karşı işlenmesi halinde, farklı ceza alt sınırı öngörmesi sebebiyle yeni sorunlar doğuracaktır. Bu bakımdan, ısrarlı takibin nitelikli hallerinin tahdidi sayımı medeni hal ayrımcılığı oluşturabileceğinden, doğru bir yaklaşım değildir. Bu nedenle yapılacak düzenlemenin kapsamı ‘çocuğa ya da aralarında aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kadına karşı’ olarak düzenlenmelidir”. TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 75, 81, 82.

Bu nitelikli hal yukarıdakilere benzer şekilde, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir tarafından da eleştirilmiştir: “Yine teklifi göre, İsrarlı Takip Suçunun; yalnızca çocuğa ya da ayrılık kararı verilen veya boşanılan eşe karşı işlenmesi durumunda nitelikli hal olarak düzenlenmesi kadınların resmi, nikâhlı olmadıkları partnerlerinden, aile bireylerinden ya da daha önce hiç tanımadıkları ve karşılaşmadıkları kişiler tarafından gördükleri şiddeti kapsam dışında bıraktığı için eksik bir düzenlemedir. Kadınlara yönelik işlenen İsrarlı Takip Suçunda, nitelikli hallerin kadınların geleneksel rollerine atıfla belirlenmesi, geleneksel rollere uymayan ve fakat İsrarlı Takip Suçuna maruz kalan kadınları bir kere daha mağdur edecek ve bu ayrımcı tutum ortaya yeni sorunlar çıkaracaktır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

Adalet Komisyonu Raporuna karşı milletvekilleri Süleyman Bülbül, Rafet Zeybek, Alpay Antmen, Turan Aydoğan ve Tufan Köse tarafından yazılan muhalefet şerhinde de bu hususa yer verilmiştir: “...Suçun kapsamının sadece ayrılık kararı verilen veya boşandığı eş ile sınırlı tutulması da kadınlar arasında ayrımcılık yapmaktadır. Bu nedenle maddenin ilgili kısmının ‘aile bağı veya ilişki bulunup bulunmadığına bakılmaksızın kadına karşı’ şeklinde yazılması yerinde olacaktır”. TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 121.

⁶⁰ Nitekim madde gerekçesinde bu nitelikli hal şu şekilde açıklanmıştır: “Ayrıca, ısrarlı takibe konu fillerin tekrarlanmasına bağlı olarak mağdurun günlük hayatının alışılmış, tekrar eden gereklerini yerine getirmekte zorluk çekmesi nedeniyle olağan yaşamında ciddi değişiklikler yapmak zorunda kalması, bu kapsamda okulunu, işyerini, konutunu değiştirmesi ya da okulunu veya işini bırakması suçun cezayı ağırlaştırıcı bir hali olarak kabul edilmektedir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

• Suçun Hakkında Uzaklaştırma ya da Konuta, Okula veya İş Yerine Yaklaşmama Tedbirine Karar Verilen Fail Tarafından İşlenmesi

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un 5/1, b ve c maddesi gereğince fail hakkında hâkim tarafından uzaklaştırma ya da konuta, okula veya işyerine yaklaşmama kararı verilmesine rağmen failin ısrarlı takip suçunu işlemesi halinde faile cezası artırılarak verilir. Uygulamanın içinde olup bu konuda bir makale yazan Özar, 6284 sayılı Kanun gereğince verilen tedbir kararlarının yüzbinlerle ifade edildiğini, dolayısıyla ısrarlı takip suçunun en sık uygulanacak nitelikli halinin bu bentte düzenlenen hal olduğunu ifade etmektedir⁶¹. Özar ayrıca, 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinde düzenlenen diğer tedbirlere hükmedilmesine rağmen ısrarlı takip suçunun işlenmesinin, suçun nitelikli hali olarak düzenlenmemesini eleştirmektedir. Biz de yazarın bu görüşüne katılıyoruz.

• Eksik Nitelikli Unsur: Nefret Saiki

İsrarlı takip suçu, mağdurun belirli bir gruba mensup olması nedeniyle de sıklıkla işlenmektedir. Buna kanunda yer verilmemesi önemli bir eksikliklerdir. Her ne kadar bu eylemlerin ceza kanununda suç tipi olarak düzenlenmesi özellikle kadına yönelik şiddetin ön aşaması olması gerekçesine dayanmaktaysa da ülkemiz de dâhil birçok ülkenin toplumunda bir şekilde toplumun geri kalanına göre zayıf ya da farklı olan kişilere karşı nefret saikiyle bu tür suçların işlendiği bilinen bir gerçektir.

Kadınlardan sonra bu tür eylemlere en çok maruz kalanlar LGBT bireylerdir. Ancak eylemin bu kişilere karşı işlenmesi suçun nitelikli hali olarak düzenlenmemiştir. Benzer biçimde cinsiyet, cinsel yönelim, engellilik, etnik, dini, siyasi ve felsefi düşünce gibi bir gruba ait olmak nedeniyle dezavantajlı durumda olduğu görülen bireylere karşı bu suçun işlenmesi suçun nitelikli hali olarak düzenlenmelidir. Nitekim İtalyan CK m. 612 bis 2'de düzenlenen bu suç için söz konusu nitelikli hale yer verilmiştir⁶². Bu nefret söylemlerinin bastırılması için de iyi bir yöntemdir.

TCK'de bu nitelikli hale yer verilmemesi politik ve bilinçli bir tercihtir. Ülkemizde hala farklılıkların bir zenginlik olduğu, insanların istediği gibi yaşayabilecekleri ve düşünebilecekleri; bu farklılıkların kendini siyaset, din, felsefi düşünce, cinsel yaşam ve gündelik yaşamda kendini gösterebileceği ne toplumun büyük bir kısmında ne de siyaset ve bürokraside anlaşılabilmiştir. Özellikle siyasi söylemlerde "homofobik düşünce" ön plana çıkarılmakta ve bu insanlara karşı bir nefret dili kullanılmaktadır. Oysa hiç kimse, bizim, bir başkasının ya da siyasi iktidarın istediği gibi

⁶¹ Özar, s. 1419.

⁶² Soygüt, s. 2807.

yaşamak zorunda değildir. Ayrıca hiç kimse düşüncelerini ve yaşam şeklini açıklamak veya saklamak zorunda da değildir. Kişinin düşündüğünü, giyim şeklini ve iç dünyasında hissettiğini dış dünyaya yansıtması o kişinin ifade özgürlüğü kapsamındadır ve koruma altındadır. Bu bireylerin ifade özgürlüğünün korunması ise laik, demokratik bir hukuk devleti bakımından pozitif bir yükümlülüktür. Dolayısıyla Anayasasında bu özelliklere sahip olduğu açıkça belirtilen ülkemiz açısından da dezavantajlı gruplara ya da bireylere karşı nefret saikiyle ısrarlı takip suçunun işlenmesi suçun nitelikli hali olarak düzenlenmeli, böylelikle devlet bu konuda üzerine düşen pozitif yükümlülüğü yerine getirmelidir.

B. Tipikliğin Manevi (Sübjektif) Unsuru

Bu suçun manevi unsuru kasttır. Kanun koyucu ısrarlı takip suçunun hangi amaçla ya da saikle işlendiğini suçun oluşması bakımından aramamıştır⁶³. Bu, bize göre de doğru bir düzenlemedir. Bu suçun oluşumu açısından failin amacı ya da saiki değil, mağdurun gördüğü zarar önemlidir. Suçun temel halinin gerçekleşmesi için suç işleme kastının yanı sıra amaç ve saik unsurunun aranması suçun tipikliğinin gerçekleşmesini zorlaştırmaktadır. Bu suç özelinde böyle bir unsurun aranması suçun oluşumunu da zorlaştıracığından özellikle kadının korunması amacına zarar verebilecek niteliktedir, dolayısıyla manevi unsurun bu şekilde düzenlenmiş olması yerinde bir tercih olmuştur. Ayrıca bu suçun taksirle işlenmesi hem kanunun düzenlemesi gereği hem hukuk mantığı gereği mümkün değildir.

IV. Hukuka Aykırılık Unsuru

Bu suç hukuka aykırılık unsuru açısından bir özellik göstermez. Kişinin, özellikle bir suç soruşturması nedeniyle takip edilmesi halinde suç oluşmayacaktır. Örneğin, kişinin kanunun verdiği yetkiye dayanılarak kolluk güçleri tarafından ısrarlı şekilde takip edilmesi ya da kişinin yakalanması amacıyla bu kişiyle ısrarlı bir biçimde temas kurmaya çalışılması halinde CMK'dan kaynaklanan bir hukuka uygunluk nedeninin varlığı nedeniyle suç oluşmaz.

V. Suçun Özel Görünüş Biçimleri

A. Teşebbüs

İsrarlı takip suçu neticeli bir suç olduğu için teşebbüse elverişlidir. Hareketin tamamlanıp neticenin gerçekleşmemesi halinde ya da hareketin yarım

⁶³ Bu husus madde gerekçesinde de ifade edilmiştir: “Kanunun 123 üncü maddesinde düzenlenen “kişilerin huzur ve sükununu bozma” suçundan farklı olarak, ısrarlı takip suçunda failin “sırf huzur ve sükunu bozma maksadıyla” hareket etmesi aranmamaktadır. İsrarlı takip suçunun oluşabilmesi için failin kasten hareket etmesi yeterlidir. Failin ısrarlı takip fiilini hangi maksatla gerçekleştirdiğinin suçun oluşması bakımından bir önemi bulunmamaktadır. Failin mağdurla temas kurma veya kendisini hissettirme çabası, duygusal nedenlerden kaynaklanabileceği gibi, yine duygusal nedenlere bağlı olarak mağduru korkutmak ya da baskı altına almak amacıyla da gerçekleştirilebilir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

kalması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilir.

Bu suç tipi açısından bunlardan ilkinin gerçekleşmesi hem mümkündür hem de bunun ispatı kolaydır. Örneğin, failin mağduru ısrarlı bir şekilde fiziken takip etmesi ya da tipiklikte sayılan yöntemlerle mağdurla temasa geçmeye çalışması ancak mağdurun bundan huzursuz olmaması ya da endişeye kapılmaması halinde suçun teşebbüs aşamasında kaldığı kabul edilir. Örneğin, failin ısrar derecesine varan hareketlerini gerçekleştirmesi ve failin bundan huzursuz olmasına rağmen huzursuzluğun ciddi boyuta ulaşmaması halinde netice gerçekleşmiş olmayacağı için suç teşebbüs aşamasında kalmış olur⁶⁴.

Burada esas dikkat edilmesi gereken nokta hareketin yarıda kalması halidir. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu suçun hareket unsurunun gerçekleşmesi için suç tipinde gösterilen hareketlerin ısrarla yapılması gerekir. Eğer hareketlerin sıklığı ya da süresi ısrar boyutuna ulaşmamış ise zaten suçun hareket unsuru oluşmayacağı için tipiklik de oluşmayacak böylelikle teşebbüs de gerçekleşmeyecektir. İsrar etme unsurunun gerçekleştiği andan itibaren yapılan hareketler ise suçun oluşumu açısından bir etki göstermeyecek bunlar haksızlık içeriğinin artması nedeniyle somut cezanın belirlenmesinde dikkate alınacaktır. Dolayısıyla bir kere ısrar etmek gerçekleştikten sonra failin planladığı sonraki hareketlerin gerçekleşmeyip yarıda kalmasının suçun oluşumu açısından bir önemi yoktur. Dolayısıyla bu suçun teşebbüs aşamasında kaldığının kabul edilebilmesi için tek seçenek hareketin tamamlanıp neticenin gerçekleşmemesi halidir.

B. İştirak

Bu suçun işleniş bakımından iştirakin her türü söz konusu olabilir. Suç müstakil fail tarafından işlenebileceği gibi, müşterek failer tarafından da işlenebilir. Suça azmettiren veya yardım eden olarak katılmak da mümkündür.

Failin, suçun ikinci seçimlik hareketi olan üçüncü kişileri kullanmak suretiyle temas kurma şeklinde suçu işlemesi halinde üçüncü kişinin bir suçun işlendiğinde araç olarak kullanıldığını “bilmemesi” gerekir. Eğer üçüncü kişi, ısrarlı takip hareketlerinin gerçekleştirildiğini ve kendisinin temas kurmak adına araç olarak kullanıldığını biliyorsa artık bu durum üçüncü kişinin de suça iştirak etme iradesinin var olduğunun kabul edilmesini gerektirir. Bu durumda üçüncü kişinin gerçekleştirdiği hareketlerin niteliğine ve suça katkısının düzeyine bakılarak müşterek fail ya da suça yardım eden olarak kabul edilmesi gerekir. Bağlılık kuralı gereği (TCK m. 40) suça iştirak edenlerin sorumluluğu faile göre belirleneceğinden failin

⁶⁴ Özar, s. 1413.

hareketlerinin ancak ısrar hareketini de içermesi halinde suça iştirak eden cezalandırılabilir. Dolayısıyla şerik yalnızca tek bir hareketi suça iştirak etmek amacıyla yapmış olsa da failin hareketlerinin tamamının ısrar etme unsurunu gerçekleştirmesi halinde bağıllık kuralı gereği suça iştirak ettiği kabul edilmelidir. Nitekim TCK'nin 40. maddesinde de suça iştirak için kasten ve hukuka aykırı bir fiilin varlığının yeterli olduğu belirtilmektedir. Bu suç bakımından failin davranışının kasten ve hukuka aykırı olması ve tipikliği sağlaması halinde şerik de bundan sorumlu olacaktır. Aksi halde failin her bir temas kurma hareketinde farklı bir kişiyi kullanması ve kullanılan kişinin suça iştirak etme iradesi bulunmasına karşın, şerikte ısrar etme unsuru gerçekleşmediği söylenerek sorumluluğuna gidilemeyecektir. Bu ise hem suça iştirak de bağıllık kuralına hem de adalet anlayışına aykırılık oluşturacaktır.

Suçun temel hali herkes tarafından işlenebilir. Suçun nitelikli hallerinden olan “*ayrılık kararı verilen veya boşandığı eşe karşı işlenmesi*” halinde kararın muhatabı olan eş bakımından; “*hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya iş yerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi*” halinde bu kararın muhatabı olan kişi tarafından suçun işlenmesi halinde görünüşte özgü suç söz konusudur. Dolayısıyla suçun müşterek faillik şeklinde işlenmesi halinde yukarıda belirtilen özellikleri haiz fail suçun nitelikli halinden, bu kararların muhatabı olmayan fail ise suçun temel halinden sorumlu olacaktır.

Öte yandan suça iştirak halinde ise şeriklerin sorumluluğu bağıllık kuralı gereğince failin sorumluluğuna göre belirlenecektir.

C. İçtima

İlk bakışta ısrarlı takip suçu ile diğer suçlar arasında içtima ilişkisinin ortaya çıkabileceği düşünülse de konu incelemeye başlandığında içtima sorunlarının kolaylıkla ortaya çıkmayacağı görülmektedir.

Öncelikle ısrarlı takip açısından zincirleme suçun ortaya çıkması güçtür. Zira zincirleme suçun tanımında yer alan aynı suçun birden fazla kez aynı mağdura yönelik işlenmesi, ısrarlı takibin “ısrar etme” hareketinin bizatihi kendisidir. Dolayısıyla ısrarın kesintisiz hareketle değil de, aynı veya farklı seçimlik hareketlerin ısrarlı olarak yani birden fazla kez farklı zamanlarda yapılması halinde zaten bu durum suçun maddi unsurunu oluşturacaktır. Dolayısıyla ayrıca fail hakkında TCK m. 43/1 uygulanarak cezanın artırılmasına gerek yoktur. Ancak failin aynı mağdura karşı aradan uzunca bir zaman geçtikten sonra tekrar hareketlerine devam etmesi ve bu esnada fail hakkında bu suçtan şikâyette bulunulması halinde artık yeni eylemler farklı bir suç oluşturacağından zincirleme suçun oluştuğu düşünülebilir. Fail hakkında mahkûmiyet kararı verildikten sonra benzer hareketlerin

tekrar yapılması halinde ise artık bunlar tamamen farklı suçlar kabul edilir ve zincirleme suç hükmü uygulanmaz⁶⁵. Bu durumda her bir suçtan ayrı ayrı ceza verilir.

Failin ısrarlı takip suçunu işlerken aynı zamanda hakaret, tehdit ya da hürriyeti kısıtlama gibi başka suçları da işlemesi halinde bunlar farklı hareketlerin neticesi oldukları ve farklı suç normlarını ihlal ettikleri için her biri ayrı ayrı değerlendirilir⁶⁶. Dolayısıyla burada aynı neviden fikri içtima hükmü (TCK m. 44) uygulama alanı bulmaz.

Öte yandan failin tek bir ısrarlı takip hareketiyle aynı anda birden fazla kişiye karşı suçu işlemesi halinde; örneğin, ikiz kardeşlerin fiziken takip edilmesi ya da iki ev arkadaşıyla ısrarla aynı kişi üzerinden temas kurulmaya çalışması gibi hallerde aynı neviden farklı içtimanın (TCK m. 43/2) gerçekleşmesi mümkündür.

TCK m. 123/A'da düzenlenen ısrarlı takip suçu, m. 123'te düzenlenen kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçuna göre asli norm niteliğindedir. Nitekim maddenin gerekçesinde de bu husus; *“İsrarlı takip suçu, 123 üncü maddede yer alan suçun özel bir şeklini oluşturmaktadır. Böylelikle, bu suçun olduğu durumlarda 123 üncü madde uyarınca işlem yapılamayacaktır”* denilmek suretiyle açıkça belirtilmiştir⁶⁷. Dolayısıyla bir hareketin hem TCK m. 123 hem de m. 123/A'yı oluşturması halinde, asli normun tali norma göre önceliği ilkesi gereğince, öncelikle 123/A uygulanacak, bu maddenin uygulanmadığı hallerde m. 123 uygulanacaktır.

VI. Yaptırım, Soruşturma ve Kovuşturma

Bu suçun temel hali için altı aydan iki yıla kadar hapis, nitelikli hali için ise bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmüştür. Cezalar, görece düşük olduğu gerekçesiyle kanunun yapım aşamasında ilgili komisyonlarda çokça eleştirilmiştir⁶⁸. Biz cezayı belirlemeyi haksızlığın toplumdaki karşılığını

⁶⁵ Benzer yönde bkz: Özar, s. 1420, 1421.

⁶⁶ Bu husus madde gerekçesinde de ifade edilmiştir: “Belirtmek gerekir ki, ısrarlı takip suçunun işlenmesi sırasında mağdura yönelik gerçekleştirilen fiillerin başka bir suç oluşturması halinde fail, suç teşkil eden bu fiillerden de cezalandırılabilir. Örneğin, ısrarlı takip fiili kapsamında mağdura yönelik gerçekleştirilen hareketlerden bir veya birden fazlasının hakaret veya tehdit suçunu oluşturması durumunda ısrarlı takip suçunun yanı sıra işlenen bu suçlardan dolayı da fail ayrıca cezalandırılabilir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

⁶⁷ Bu iki suçun netice bakımından da farklı olduğu madde gerekçesinde ifade edilmiştir: “Yine ısrarlı takip suçu, zarar suçu olarak düzenlendiğinden, tehlike suçu olarak düzenlenmiş olan 123 üncü maddedeki suçtan ayrılmaktadır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

⁶⁸ 7407 sayılı Kanun'un meclis görüşmeleri sırasında Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Habip Eksik ve Serpil Kemalbay Pekgözgeği tarafından şu eleştiriler getirilmiştir: “Teklifte ısrarlı takip suçu için öngörülen 6 aydan 2 yıla ve nitelikli halinde 1 yıldan 3 yıla olarak belirlenen hapis cezaları caydırıcı nitelikte değil. Uygulamada ertelemeye tabi olan bu süreler failin cezaevine bile girmemesini ve cezasızlığın devam etmesini getiriyor. Kağıt üstünde olan bir yasal

ölçme, toplumun talepleri dikkate alma ve penaloji (cezalandırma/yaptırım) biliminin verileriyle hareket etme şartıyla kanun koyucunun takdirinde görüyoruz. Benimsediğimiz yaptırım teorisi ışığında cezanın hafifliği ya ağırlığının değil, gerçekten uygulanıp uygulanmamasının etkili ve caydırıcı olduğunu, miktarı ne olursa olsun gerçekten ve mutlaka uygulanan cezaların toplum üzerinde etkili olduğunu; ancak bu halde cezalandırmanın genel ve özel önleme amaçlarına hizmet edeceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla ülkemizde yürürlükte olan infaz kanunları ve infaz rejimi düşünüldüğünde bu cezaların azlığından değil, “uygulan(a)maması nedeniyle” caydırıcı nitelikte olmadıklarını düşünüyoruz⁶⁹.

Bu suçun hem temel halinin hem de nitelikli halinin soruşturması ve kovuşturması şikâyete tabidir⁷⁰. Dolayısıyla mağdur ve/veya suçtan

düzenleme uygulamada etkili bir çözüm sunmaktan uzak görünmektedir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 48

7407 sayılı Kanun’un meclis görüşmeleri sırasında söz konusu suçla ilişkin ceza miktarı, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşcier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından şu şekilde eleştirilmiştir: “... Bugüne kadar TCK’nin 96’ncı ve 123’üncü maddelerinin etkili bir şekilde uygulanmaması ve düzenlenen yeni madde ile belirtilen alt sınırın TCK 96 ve 123’de belirlenen alt sınırdan daha düşük belirlenmesi ısrarlı takip düzenlemesini gerçekçi olmaktan çıkarmaktadır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 75. Aynı milletvekilleri: “Teklifte ısrarlı takip suçu için öngörülen ceza 6 aydan 2 yıla kadardır. Suçun nitelikli halinde cezalar 1 yıldan 3 yıla çıkmaktadır. Ceza erteleme kapsamında olan bu süreler, failin cezaevine bile girmeden ısrarlı takibe, suç işlemeye devam etmesi sonucunu doğuracak sürelerdir. Bu da, caydırıcı olmanın tersine, kamuoyundaki cezasızlık algısını pekiştirecek bir başka tehlikedir. Öte yandan, İstanbul Sözleşmesi’nde benzer bir kavram olan ‘taciz amaçlı takip’ başlıklı 34’üncü maddesi ile 45’inci maddesindeki düzenlemeler dikkate alınarak, etkili, orantılı ve caydırıcı cezalarla cezalandırılması için, gerekli yasal veya diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 81, 82.

Adalet Komisyonu Raporuna karşı milletvekilleri Süleyman Bülbül, Rafet Zeybek, Alpay Antmen, Turan Aydoğan ve Tufan Köse tarafından yazılan muhalefet şerhinde de bu hususa yer verilmiştir: “... Teklifte öngörülen alt sınırın altı ile sınırlandırılması ısrarlı takip fiili konusunda bugüne kadar işletilen Türk Ceza Kanunun ve 96’ncı ve 123’üncü maddelerinde belirtilen ceza miktarının çok altında olmakla birlikte, caydırıcılıktan da oldukça uzaktır. Bu nedenle ceza sınırı ‘4 yıldan 6 yıla kadar hapis cezası verilir.’ şeklinde olmalıdır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 121.

⁶⁹ Nitekim 7407 sayılı Kanun’un meclis görüşmeleri sırasında Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekili Filiz Kerestecioğlu Demir tarafından da benzer yönde bir eleştiri getirilmiştir: “Ayrıca teklif edilen ceza artırımları mevcut infaz düzenlemeleri nedeniyle yeterli olmayıp suçun cezasızlıkla sonuçlanacağı gerçeğini yine değiştirmektedir... Temel şekli ve nitelikli halleri ile beraber İsrarlı Takip Suçu daha kapsayıcı bir şekilde tanımlanmalı, infazın ertelenmesine imkân tanımayacak şekilde ceza artırımları yapılmalı ve işlendiği takdirde bir kamu davası haline getirilmelidir”. TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

⁷⁰ Suçun takibi şikâyete bağlı bir suç olarak düzenlenmesi 7407 sayılı Kanun’un meclis görüşmeleri sırasında, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşcier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından şu şekilde eleştirilmiştir: “Öte yandan, suçun çocuklara karşı işlenmesi hali de içinde olmak üzere, ısrarlı takip suçunun nitelikli hallerinin bile kamu davası olarak düzenlenmemesi de ciddi bir sorundur. Örneğin, mağdurun okulunu, işyerini, konutunu değiştirmesine ya da okulunu veya işini bırakmasına neden olması; hakkında uzaklaştırma ya da konuta, okula veya işyerine yaklaşmama tedbirine karar verilen fail tarafından işlenmesi halinde bile, suçun soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olacaktır. İsrarlı takip gibi tekrarlayan ve sistematik bir hal almış

zarar görenin fail ve fiili öğrendikten veya bildikten itibaren altı aylık hak düşümü süresinde şikâyetçi olması gerekir (TCK m. 73/2). Suçun kesintisiz işlenmesi halinde bu süre kesintinin gerçekleştiği andan itibaren başlar. Eylem gerçekleştikten sonra şikâyetten feragat edilmesi ya da şikâyet gerçekleştikten sonra şikâyetten vazgeçilmesi halinde soruşturma aşamasında soruşturmaya yer olmadığına ya da kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında ise davanın düşmesine karar verilir. Usulüne uygun yapılmış feragatten ya da vazgeçmeden vazgeçme mümkün değildir. Şikâyetin bütünlüğü ilkesi gereğince tek bir fail hakkında şikâyette bulunulması halinde bu tüm fail ve şeriklere sirayet eder, bu nedenle tek kişi hakkında şikâyette bulunulması mümkün değildir. Suçun özellikle nitelikli hallerinin şikâyete bağlı olmasının suç politikası bakımından elde edilmek istenen sonuçla uyumlu olmadığını (İtalyan CK m. 612 bis – 4’te nitelikli haller resen soruşturma ve kovuşturmaya tabidir), daha iyi bir yöntem olarak Almanya örneğinde (Alman CK § 238/VI) olduğu gibi bu konuda savcılara soruşturmayı resen yürütüp yürütmeme konusunda takdir hakkı tanınması gerektiğini düşünüyoruz⁷¹.

Israrlı takip suçu uzlaştırma kapsamında değildir (CMK m. 253/3). Muhakemenin başlaması şikâyete bağlı tutulmuşsa da kanun koyucu bu suçu bilinçli olarak uzlaştırmaya tabi tutmamıştır⁷². Bu düzenleme İstanbul Sözleşmesi’nin 48. maddesiyle de uyumludur. Israrlı takip suçundan şikâyette bulunulması sonucunda şartların bulunması halinde Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmesi mümkündür (CMK m. 171).

Suçun temel hali, cezanın miktarına bağlı olarak tutuklama yasağına tabidir (CMK m. 100/4). Suçun temel halinden ceza verilmesi halinde ya da suçun nitelikli halinden verilen cezanın iki yılın altında olması durumunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (CMK m. 231/5) ve cezanın

şiddet suçunun, kesinlikle kamu davası konusu olmalı, şikâyete tabi olmaksızın re’sen soruşturmasının mümkün olması gerekmektedir”. TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 81. 7407 sayılı Kanun’un meclis görüşmeleri sırasında getirilen bu eleştiriye Adalet Komisyonu tarafından hazırlanan raporda şu şekilde yanıt verilmiştir: “Somut olayın durumuna göre bazı durumlarda resen takibin de sorunlar oluşturabildiği ve şikâyete tabi tutmanın bir nevi mağdurun süreç üzerindeki egemenliğini tanımak anlamına geleceği dikkate alındığında, suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının şikâyete bağlı kılınması sorun teşkil etmeyecektir.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 93, 94.

⁷¹ “Böylesi bir model toplumsal cinsiyet eşitliğinin bulunmadığı ülkelerde cezasızlığın önüne geçilmesi bakımından oldukça etkin bir işlev görecektir. Hukukumuz bakımından da ısrarlı takip düzenlemesinde kamu yararı ölçütü ile savcıya takdir yetkisi verilmeli, bununla birlikte savcılar genel olarak kadına yönelik şiddetin soruşturulması konusunda eğitime tabi tutulmalıdır”. Soygüt, s. 2809.

⁷² Bu husus madde gerekçesinde açıkça ifade edilmiştir: “Maddenin üçüncü fıkrasıyla, mukayeseli hukuktaki genel uygulama dikkate alınarak, suçun soruşturulması ve kovuşturulmasının mağdurun şikâyetine bağlı olduğu kabul edilmektedir. Ancak, maddede düzenlenen suç, Teklifte 5271 sayılı Kanununun 253 üncü maddesinde yapılması öngörülen değişikliklerle uzlaştırma kurumunun kapsamı dışında bırakılmaktadır.” TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 12-14.

ertelenmesine (TCK m. 51/1) karar verilebilir. Sonuç cezanın bir yıl veya daha az süreli hapis cezası olması halinde bunun seçenek yaptırıma çevrilmesi mümkündür (TCK m. 50/1).

CMK m. 286/2 gereğince ısrarlı takip suçunun ister temel halinden ister nitelikli halinden ceza verilsin, kanunda belirtilen ceza miktarı bakımından yargılamayı yapacak asliye ceza mahkemesi kararı ancak istinaf kanun yoluna götürülebilir. Bu suç bakımından temyiz kanun yolu açık olmadığı için istinaf mahkemesi tarafından verilen karar kesin hüküm niteliğindedir. 7406 sayılı Kanun'un 10. maddesiyle CMK'nın 234. maddesinde yapılan değişiklikle ısrarlı takip suçunun mağduru olan kişinin barolar tarafından ücretsiz avukat yardımı desteğinden yararlanması sağlanmıştır⁷³. Bunun mağdur hakları bakımından olumlu ve yerinde bir düzenleme olduğunu belirtmeliyiz⁷⁴.

SONUÇ

TCK m. 123/A'da yer alan ısrarlı takip suçunun kanundaki düzenlenişinde bazı eksiklikler olsa da sonuç olarak bunun olumlu ve kadına yönelik şiddetle mücadelede ileriye doğru atılmış bir adım olduğunu düşünüyoruz. Buna karşın kadına yönelik şiddeti yasaklayan ve bununla mücadele araçlarını gösteren İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılmasını ise temel hak ve özgürlükler bakımından tam bir geriye gidiş olduğu düşüncesindeyiz.

Bu şekilde normatif bir düzenleme yapılmasının ileri bir adım olduğunu ancak yalnızca normatif düzenlemelerle kadına karşı şiddetin önlenemeyeceğini belirtmek isteriz. Bu şiddetin önlenmesinin esas alanı eğitimidir. İnsanlar bu konuda eğitilmedikleri sürece suç normları daima çaresiz kalacaktır. Bu eğitim de önce aile de başlar sonrasında okulda devam eder. Dolayısıyla

⁷³ Madde gerekçesi: "Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 234 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, Türk Ceza Kanununda yer alan çocukların cinsel istismarı (madde 103) ve ısrarlı takip (madde 123/A) suçları ile kadına karşı işlenen kasten yaralama (madde 86), işkence (madde 94) ve eziyet (madde 96) suçları madde kapsamına dâhil edilmektedir. Böylelikle, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde özellikle şiddet mağduru kadınların istemleri halinde baro tarafından görevlendirilecek avukatın hukuki yardım ve desteğinden ücretsiz şekilde faydalanmaları sağlanarak, hak arama yollarını etkin bir şekilde kullanabilmelerine imkân tanınmaktadır. Madde 11- Maddeyle, 5271 sayılı Kanunun 239 uncu maddesinde değişiklik yapmak suretiyle, 234 üncü maddede yapılan değişikliğe uyum sağlanması amaçlanmaktadır." TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 15.

⁷⁴ 7407 sayılı Kanun'un meclis görüşmeleri sırasında bu düzenlemenin, Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmaları sonucunda hazırlanan rapora muhalefet şerhi koyan milletvekilleri Jale Nur Süllü, Suzan Şahin, Candan Yüceer, Aysu Bankoğlu, Gamze Taşçier ve Neslihan Hancıoğlu tarafından olumlu ancak yetersiz olduğu ifade edilmiştir: "Kanun Teklifi'nde ısrarlı takip, çocuğun cinsel istismarı veya ısrarlı takip suçlarında sadece alt sınırı beş yıldan fazla hapis cezası gerektiren suçlarda barodan ücretsiz avukat temini olumlu, ancak, eksik bir uygulamadır. Kaldı ki hali hazırda baroların ücretsiz avukat temini konusunda özverili çalışmaları bulunmakla birlikte, bu konuda yapılacak bir düzenlemede süre sınırının kaldırılması ve avukat temininin zorunlu hale getirilmesi, şiddet mağduru tüm kadınların adalete erişimi açısından önemli ve anlamlı bir düzenleme olacaktır. Ayrıca, kadına yönelik şiddet davalarında kadın örgütlerinin hukukçuların ve baroların müdahil olma talepleri konusunda düzenleme yapılması gerekir". TBMM, Yasama Dönemi 27, Yasama Yılı 5, Sıra Sayısı 323, s. 75.

çocuklar ilköğretimden itibaren bu konuda eğitilmeli ve duyarlı hale getirilmelidirler.

Suç tipinin yapısındaki bazı eksikliklere gelecek olursak öncelikle suçun unsurlarında mağdurun bilişim sistemleri aracılığıyla takip edilmesinin belirtilmemesini büyük bir eksiklik olarak görmekteyiz. Benzer şekilde failin mağduru fiziksel olarak takip etmeden, fiziksel olarak temas kurması; örneğin, mağdurun evinin ya da iş yerinin kapısının önünde her sabah bir demet gülle beklemesi ve mağdur geçerken başından aşağı gül yaprakları dökmesi ya da failin her gün mağdurun iş yerinin önüne gelerek megafonla “seni seviyorum” demesi ve gitmesi gibi durumlar da suç tipinde düzenlenmemiştir. Bu ve benzeri eksiklerin giderilmesi suçun ihdas edilmesinden beklenen amaca ulaşmak için elzemdir.

Suç tipinde yalnızca ayrılık ya da boşanma kararı verilmiş kişilere karşı bu suçun işlenmesinin nitelikli hal olarak düzenlenmesini, insanların medeni durumlarına bakılarak yapılmış bir ayrımcılık olduğu düşüncesindeyiz. Önemli olan mahkemenin vermiş olduğu bir karar değil, ısrarlı takibin geçmişinde bir ilişkinin olup olmadığıdır. İlişkinin nasıl nitelendirildiğinin veya adlandırıldığına ceza hukuku bakımından bir önemi yoktur ve olmamalıdır.

Suçun nitelikli halleri arasında suçun bir şekilde toplumun geri kalanlarına göre zayıf ve dezavantajlı olan bireylerin gösterilmemesi, özellikle bu tür suçlara sıklıkla maruz kalan LGBT bireylerin yok sayılmasını da olumsuzlar hanesine yazmaktayız.

Sonuç olarak bu eksikliklerine rağmen yapılan düzenlemeyi kadına yönelik şiddetle mücadele bakımından değerli buluyoruz. Umarız uygulamada da gereken hassasiyet gösterilir ve bu tür eylemleri gerçekleştiren kişiler hak ettikleri şekilde cezalandırılır.

Kaynakça

[1] Bostancı Bozbayındır, Gülşah, “Cyberbullying and Criminal Law”, IHFM, C. 77, S.1, 2019.

[2] Dülger, Murat Volkan, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Hukuk Akademisi, 2021.

[3] Ekici Şahin, Meral, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m. 123)”, CHD, Y. 8, S. 23, Aralık 2013.

[4] European Union Agency for Fundamental Rights (EUAFR), Violence against Women: An EU-wide Survey: Main Results, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015.

[5] Kaygısız, Esra Gökçen, “Şiddetin E-Hali: Siber Zorbalık”, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Akademik Dergisi, Şiddetin Önlenmesi Özel Sayısı, S. 4-5, 2020.

[6] Kjaerum, Morten, “Foreword”, in: European Union Agency for Fundamental Rights (EUAFR), Violence against Women: An EU-wide Survey: Main Results, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2015.

[7] Özar, Süleyman, “Israrlı Takip Suçu (TCK m. 123/A)”, AÜHFD, C. 71, S. 3, 2022.

[8] Ruth, W. Leemis/Norah Friar/Srijana Khatiwada/May S. Chen/Marcie-jo Kresnow/Sharon G. Smith/Sharon Caslin/Kathleen C. Basile, The National Intimate Partner and Sexual Violence Survey: 2016/2017 Report on Intimate Partner Violence, National Center for Injury Prevention and Control Centers for Disease Control and Prevention, Atlanta Georgia, 2022.

[9] Selçuk, Sami, Suç Hukuku Dogmatığı ve/ya Grameri: I. Kitap Giriş, Ankara-İstanbul, İmge Kitabevi, 2022.

[10] Soygüt, M. Buket, “Kadına Yönelik Erkek Şiddetinin Önlenmesi Bağlamında Stalking (Israrlı Takip) ve Cezasızlık Sorunu”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 1, Nisan 2020.

[11] Taşkın, Şaban Cankat, “Stalking (Siber Gözetleme) Eyleminin Ceza Hukukundaki Yaptırımının Değerlendirilmesi”, Uluslararası Bilişim ve Teknoloji Hukuku Sempozyumu Tebliğler Kitabı, Ed: Şerafettin Ekici/Ekrem Solak/Muhammed Emre Avşar, İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Bilişim ve Teknoloji Hukuku Derneği, Ankara, Adalet Yayınevi, 2021.

[12] Türkmen, Ahmet, “Yeni Bir Hukuki Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medeni Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi”, DEÜHFD, C: 11, Özel Sayı 2009, Y. 2010.

[13] Türkoğlu, Selin, Ceza Hukuku Açısından Israrlı Takip, İstanbul, On İki Levha, 2020.

[14] Van Der Aa, Susan, “New Trends in the Criminalization of Stalking in the EU Member States”, European Journal on Criminal Policy and Research, Vol. 24, 2018.

[15] Van der Aa, Susan, “International (Cyber) Stalking: Impediments to Investigation and Prosecution”, Studies in Global Justice, No. 8, 2011.

[16] VasIU, Ioana/Lucian VasIU, “Light My Fire: A Roentgenogram of Cyberstalking Cases”, *American Journal of Trial Advocacy*, Vol. 40, No. 1, 2016.